

ՀԱՍՏԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԸՆԵՐԻ ՎԵՐՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՆՄԵՆԻ

Օրերի Հետ

Արտաքին քարոզչությունը որպես ուղի դեպի ճանապարհ

Տարիներ առաջ էր, չեմ հիշում արեւմտյան ո՛ր կառույցն էր թերևս փորձում անդրկովկասյան երեք համարյա քաղաքներին խնդրել ինքնուրույն խոսակցություններ կազմակերպել մասնակցությամբ ինքնուրույն կարգավորման հարցի շուրջ մեկ փոխազդեցություն էր հայտարարում, Վրաստանում ու Ադրբեյջանում մասնակցությամբ խորհուրդներ ստեղծելու հնարավորությունները սույնից ընդհատելու մոտեցումը: Այնուհետ էր, որ ծանոթացանք ադրբեյջանցի խնդրողներին, որոնք մեզ առանձին մասնակցեցին իրենց կազմում Յեյլոյ Ալիեյի դրածո լրջաններին, ծանոթացանք վրացի մեր գործընկերներին, որոնք ինքնակարգավորման որևէ մեխանիզմ չունենալով հանդերձ եվրոպացիներին փորձում էին տրամաբան, որ իրենք էն գլխից եվրոպականացած են եղել, իսկ հայերն ստեղծված չէին, որ աշխատանք սանուկ են մամուլ խորհուրդ ստեղծելու ուղղությամբ:

Երկուսն էլ կազմակերպիչները մեզ սարան արդիական մի սրճարան վրացական գինի վայելելու: Բոլորովին անակնկալ՝ ինձ մոտեցավ մի մարդ էլ ասաց, որ նույն սրճարանում է գտնվում Վրաստանում Թուրքիայի դեսպանը, որը հրավիրում է ինձ նստել իր սեղանին: Մոտեցա, նստեց էր իր ֆրանսուհիի սկզբնական հետ: Ծանոթացանք, ասաց, որ լավ գիտի մեր թերթը, կարդում է մեր թուրքազե աշխատակցի՝ Հակոբ Չաֆրյանի վերլուծականները ու լրատվությունը: Այդպես խոսակցություն մեզ, որդեգր, իր ասելով, ավելի լավ թուրքացանք իր երկրի դիրքում: Ու որդեգր հասկալից անդրկովկասյան կրթական: Ու որդեգր վստահություն ներքին ինձ՝ ավելացրեց, որ մոտիկ բարեկամ է մեր արտգործնախարար Վաղդան Օսկանյանին: Ընդհանուրով միասին վայելել վրացական փափուկ գինին, իսկ վերջում, որդեգր մեր գրույցի վերջաբան խորհուրդ սկզբ ինձ հիշել, թե 100 տարի առաջ ովքեր էին վրաց մայրաքաղաքի իսկական սերերը եւ ինձ էլ եզրափակեց՝ «Դու, հայերդ»: Թափանցիկ այդ ակնարկին հետագայում հաջողեցին, գրեթե ամենօրյա ռեժիմով, ֆախսով մեր խմբակայություն առավել ուրախ աշխատակցային հարաբերությունները, որոնց կարիքն էր ներքին, քանզի աշխատանքային թռիչքով Փարիզից կանոնավոր ստանում էին նաև թուրքական թերթեր:

Այս սյունակի ծավալին ոչ այնքան հարի այս երկար նախաբանի նմանակը հարց ասել էր, թե արհեստագործական երկրներ աշխատող մեր՝ ավելի քան 30 դեսպաններից ու դեսպանական ներկայացուցիչներից, ընդ որս նաև Արցախի կողմնակից ֆանդին են աշխատել կամ աշխատում այդ թուրք դեսպանի նման, մի ֆիլ ազդեցով, լուր համարձակ, բայց միտ լավատեղյակ, միտ նմանակալաց ու հետևողական: Խոսքը վերաբերում է միջազգային մասնակց հետ աշխատանքային, միջազգային լրատվամիջոցների խմբագրիչների ու լրագրողների հետ մերոնց հարաբերություններին: Քանի՞ն են կարող հաստատում, համագործակցում օտարերկրյա լրագրողների հետ:

Այդպիսի անուշ կան կամ եղել են: Նրանցից մեկը Գերմանիայում մեր դեսպան՝ վարդապետիկ Կարինե Կարապետյանն էր, որին տեսել ենք բեռլինյան pub-երից մեկում գերմանացի լրագրողներով երջապասված, իսկ մյուսի մասին տեղեկացել ենք իր գործընկերներից՝ նույնպես վաղաժամ հեռացած այս կյանքից: Նա Ջիվան Թափթյանն էր, սիգարի նեղակերպ վաճառականը, որը Վիեննայում ու Պրահայում, ինչպես նաև՝ համատեղության կարգով՝ ԵԱԿ-ում մեր դեսպանն էր:

Ընդհանրապես մեր նախկին և մասնավորապես ներկա իշխանությունները ֆիլ ուղարկություն են դարձրել ու դարձնում արհախ խորհրդակցություն, որը, միտ է, աշխատասար ու միաժամանակ ծախսասար գործառույթ է, հավելյալ հնչություններ է դառնում ու անձնական հմայի, սակայն հրամայական մարտահրավեր է մեր երկրի ու ժողովրդի համար: Գերմանացի, որը հնչել ու հնչում է արտգործնախարարության կուլիսներում այն է, որ Բախոն խավիարաղարների մեծ ֆանդին է ի գործ դնում այդ գործում՝ համոզվելով, ամենուրեք: Քանզի, առաջին հերթին, ամեն լրագրող ու լրատվամիջոց չէ, որ ընդունում է կաբաղը, եւ երկրորդ՝ մեր արտգործչային հիմնական բաղադրիչը ոչ թե հակաթուրքականությունը ղեկ է լինի, այլ՝ մեր արժեքների որոնքայանում, մեր կենսասիրությունը, խնդիրները հարթադրելու մեր կամքը ներկայացնելը:

Յարդ մեզ չի հաջողվել, ներողություն՝ փորձ անգամ չի արվել արհեստագործական ստեղծել բազմալեզվյան լրատվական որևէ ծառայություն, հարթալ: Տարբեր երկրներում մեր ունեցած տրագիր մամուլն ու մյուս լրատվամիջոցները գերազանցապես համայնային են: Մինչդեռ եվրոպայում, Ամերիկայում ու Միջին Արևելքում ունենք ներգր կարողություններ, որոնց համարումը մեզ առաջադրելով հայտարար է: Օտար լրատվամիջոցներում ծառայող հայերի թիվը, հիմնվելով կցկցոր տեղեկությունների վրա, բնավ արհամարհելի չէ: Յարդ մեկ անգամ է անհաջող փորձ կատարվել նրանց փոքր մասին բերելու Երևան՝ ռազմային: Մինչդեռ այս գործը դառնում է կայուն, քանակական, ամենօրյա աշխատանք, որոնքստեղծելով:

Դրա բացակայությունն է, որ մեր երկրը բերեց այս վիճակին, այսինքն՝ տեղեկական մեկուսացում: Ինչպես նույն է մեկ այլ արհախ՝ 44-օրյա լրատվական ժամուկ տրալոց առաջ մեզ արդեն կորցրել էինք հարազատական լրատվականը: Ու զարմանալով ենք կորցնել...:

ՎԱԿՆԻ ՎԵՐԵՊԵՏՆԱԿ

Իրանում առաջին մահապատիժն է կիրառվել 23-ամյա մի երիտասարդի նկատմամբ

Շեխարհն մասնակցել է 3 ամիս առաջ ժողովրդի զանգվածային բողոքի ցույցերին: Լուրը սարածած գերմանական ՋԼՄ-ները հղում են անում արդարադատության մարմիններին եւ նրանց Misan առջանց կայքին: **Սոսեգն Շեխարհն** մեղադրվում էր սեռական զեղծումներ թերահանի Սաթթար խան բուվարը փակելու եւ «Բասիջ» գինի վաճառողն ինքնուրույն անդամներից մեկին ուսից դանակահարելու համար: Նոյեմբերի 1-ին թերահանի հեղափոխական դասարանը դասադատել էր նրան, վերանայելով աշխարհ մեռել էր բողոքարկումը: Շեխարհն մեղավոր էր ճանաչվել՝ դիտարկելով սոսեգնի հարաբերությունները սարածելու, հասարակական կարգը խաթարելու, գեմք գործածելու համար: «Շեխարհն կախարհան է բարձրացվել վաղ առավոտյան: Ես մեկ կյանքի վերջ սկսեցի՝ բողոք դադարեցնելու համար», գրել է Իրանի հարցերի փորձագետ **Սահեբին**: «Միջազգային համայնություն» կազմակերպության կարծիքով, Իրանում բողոքի ցույցերին մասնակցած նվազագույնը 28 հոգու, որոնց թվում 3 երեխայի սպանում է նույն ճակատագիրը: Բանտարկված ցուցարարների թվում է նաև հայտնի դեպի **Թոնաջ Սալեհին**:

ՄԵՆՏԻՆ ՎԵՐԵՊԵՏՆԱԿ

Ռուսաստանի հարավկովկասյան ֆադախականության փոփոխության դասճառները

Ըստ իրանցի վերլուծաբանի

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Իրանում ՀՀ նախկին դեսպան

Նոյեմբերի 30-ին Իրանի Ազգային դատարանի համալսարանի ազգային անվանական հարցերի ուսումնասիրությանը զբաղվող ինստիտուտի եւ «Abrar-e moaser» հետազոտությունների կենտրոնի համատեղ նախաձեռնությամբ կազմակերպված «Կովկասի հեռանկարը» խորագրով «Կլոր սեղանը» նվիրված էր Կովկասի արագային նկատմամբ Հայաստանի դիրքորոշման, ինչպես նաև այս սարածածառային արագային վրա սարածածառային ու միջազգային ուժերի ակտիվացման ազդեցությանը թեմաներին:

Հասուն հյուրի կարգավիճակով քննարկումներին մասնակցած Իրանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան դոկտոր **Արսեն Ավագյանի** ելույթին առավել մանրամասն անդրադարձել է Թերահան լույս տեսնող հայկական «Ալիֆ» օրաթերթը: Միջոցառման անդրադարձ է կատարել նաև «IRANIAN DIPLOMACY» էլեկտրոնային լրատվականը:

Հասուն հյուրի կարգավիճակով քննարկումներին մասնակցած Իրանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան դոկտոր **Արսեն Ավագյանի** ելույթին առավել մանրամասն անդրադարձել է Թերահան լույս տեսնող հայկական «Ալիֆ» օրաթերթը: Միջոցառման անդրադարձ է կատարել նաև «IRANIAN DIPLOMACY» էլեկտրոնային լրատվականը:

ՀՀ դեսպան Արսեն Ավագյանը, ըստ «IRANIAN DIPLOMACY» լրատվականի, իր ելույթում անդրադարձել է խաղաղությանը միջված բանակցությունների վերաբերյալ Ադրբեյջանի դատարանում, ինչպես նաև «Էֆեսթիտյուզի միջանցների» ադրբեյջանական մեկնաբանություններին, որոնք էադատ սարբերվում են 2020 թ. նոյեմբերի 9-ի, 2021 թ. հունվարի 11-ի եւ 2021 թ. նոյեմբերի 26-ի Հայաստան-Ադրբեյջան-Ռուսաստան եռակողմ բանակցությունների արդյունքում ձեռք բերված դայանավորվածություններին:

Անդրադառնալով առկա ստանդարտներին, ըստ իրանական լրատվականի, դեսպան Ավագյանը խոսել է 44-օրյա դատարանի օրերին

Հունգարիան չի սխալվել, հայ ժողովուրդն ուրացել է իր խաշված Գուրգեն Մարգարյանին

ՄԵՆՏԻՆ ՎԵՐԵՊԵՏՆԱԿ

Նոյեմբերի 4-ին «Ազգ»-ում «Մեղա...Գուրգեն Մարգարյան» վերնագրով մեր հոդվածի եզրափակիչ մասում ներկայացրել էինք ՀՀ փոխարտգործնախարար Պարույր Հովհաննիսյանի՝ նոյեմբերի 3-ին Աժ մեծական համաձայնագրովի համատեղ միտում հնչեցրած խոսքը՝ «Հունգարիայի ֆայլերը տեսնում ենք եւ զգուշացնելով լավատեղության եղ կա՝ անցյալ տարի Հունգարիայի միջոցորդությամբ 5 գերի վերադարձվեց, Գուրգեն Մարգարյանի անունը հավերժացնող դրոշմն օգնություն է սրամարդվել, Զովիդի դեմ՝ որդեգր օգնություն դատվասանություն, վերջերս Բուդապեշտում բացվեց հայ կաթոլիկ վերանորոգված եկեղեցին: Ինչպես նախկինում ենք ասել, դատարան ենք իրավիճակին լուծում տալ, բայց լրացուցիչ ֆայլեր են ղեկսփ:»

յն մեղայականը դեռ լսելու ենք, թե բարոյականության ընդգծված ազդանշան ենք տեսնելու Հունգարիայից եւ Հայաստանի հետ գործարհն ու առեւտուրը, ֆադախականություն, դիվանագիտություն կառուցելու բարի կամքը բարոյականության շաղախով է ամրանալու: Հայաստանը հեռնց այդ դառնալուն է ակնարկում:

Ավա՛ր, սնան ազդանշան չեղավ, իսկ մոտավորապես մեկ ամիս անց, առանց «լրացուցիչ որեւէ ֆայլի մասին» ազդարարելու, Հայաստանի եւ Հունգարիայի արտգործնախարարները «ավեցեցին», թե լիարժեք վերականգնում են դիվանագիտական հարաբերությունները:

Նախ դրա մասին իրազեկ դարձանք դեկտեմբերի 2-ին «Հունգարիան այսօր» տեղական գերմանալեզու լրատուն ընթերցելով: ԵԱԿ համաժողովի ժամանակ **Պետեր Սիլյարսն** եւ **Արարտ Միրզայանը** միակամ են եղել Հունգարիայի եւ Հայաստանի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունները լիակատար վերահաստատելու վերաբերյալ, գրել էր վերոհիշյալ աղբյուրը: Լրատուն մանրամասնել էր երկու երկրների դիվանագիտական հարաբերությունների խզման դատարանը՝ 2012 թվականի օգոստոսի 31-ին, երբ Բուդապեշտը Բախոն արհամանցեց Սաֆարովին, Հայաստանը նույն օրը կատեցրեց հարաբերությունները:

ՎԵՐԵՊԵՏՆԱԿ

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Երգիծաողբերգութիւն Սուրիոյ մէջ

Արաբական առածը կ'ըսէ՝ աղէտին ամենագէտը՝ ծիծաղ յառաջացնողն է: Երգիծանկարած սարսափազդու իրավիճակ մը կը սեսնես ու կը խնդաս արուեսագէտին գիտին վրայ, երբ խնդով յառաջացնող սեսարանը ողբերգութեան մը դասկերն է:

Արիւն-ֆրսին մսած ընսանիփի հայրը երկու թիթը մագուր շալկած, հեւատառ տուն կը մտնէ, իսկ սնեցիփ զինք սեսնելուն ղէս կը ծափեն ու կը դարեն: Ընսանիփի հայրը կարողացր է ղէտութեան սահմանած 50 լիթր մագուրը ձեռք անցնել...: Ձմրան եղանակին համար 50 լիթր... որ ընսանիփ մը, նոյնիսկ եթէ խնայողութեամբ գործածէ, կրնայ շատ-շատ քանակով, իսկ ցրատունէ եղանակին հինգ ամիսները ինչո՞վ սաֆնալ, յաջորդ 50 լիթրը սղատելով, իսկ տիւփակազի բացակայութեան ալ ինչո՞վ՝ սթելիկին ջուրը սափցնել, կամ ձառողարստել վառարանին վրայ:

Երգիծանը կը շարունակուի. նկարին մէջ՝ 7-8 բրդեայ ծածկոցներով ու վերնակներով փաթթուած մարդը կը զգուցանէ ժողովուրդը. կըսէ, ուշադիր եղէփ, կարգ մը երիտասարդներ որդէս վառելանիւթի լցակայանի մէջ աշխատող, կամ տիւփակազի բաժանման ղէտակն կեդրոնը աշխատող կը ներկայանան որդէս ամուսնութեան թեկնածու, չխաբուիփ, քանի՞ հոգիներ խաբուէր են ու վերջը մէջտեղ ելեր է, որ եղած-չեղածը՝ բժիշկ մըն է, կամ երկրաչափ մը, կամ փաստաբան... ինչո՞վ չխնդաս:

Ժողովուրդը կը սատի ու սառոյցը փչ մը հալեցնելու համար երգիծանի կը դիմէ: Մէկը գրէր է՝ «Պէտքսինը այս ձմեռ մագուր բաժնելու փոխարէն, ժողովուրդին «անթիֆրիզ» (հակասառցակալման) մոմիկներ ղիտի բաշխէ»: Լսելուդ ղէս կը խնդաս, սակայն վայրկեան մը ետք կը դասկերացնես ծաղրին ծանրութիւնը: Միւսը գրէր է՝ «Չէ՞ որ Յիսուս աշխարհի լոյսն է, ալ ի՞նչ կարի կայ ելեկրականութեան»:

Այո, մէկ վայրկեան կը խնդանք, իսկ յետոյ կ'անդրադառնանք սեւ երգիծանիին ահաւորութեան ու կը սխրինք, կը սխրինք, որ սուրիացիները եւ յասկաղէս մեզի ծանր կալեղցիներն ու հալեղցիները այսպիսի ահաւոր կացութեան մէջ սկսած են ձմեռը դիմաւորել:

Արդէն 11 տարի է, բայց սուրիական դատարանը վերջանալու նպատակ չունի, ընդհակառակը՝ երթալէն անելի կը սեղմուի օղակը: Թէեւ զարմանալի չէ, սակայն վազը այն է, որ դրան ունեցողին հոգը չէ, «սեւ տուկան» ողջ ըլլայ:

Այստեղ, դարձեալ հարցուն մը կը ցցուի. հասկցանք որ մեր նավթը Սուրիոյ հիւսիսը ֆրսական երջաններուն մէջ է ու ենթակայ անոնց, այսինքն ֆրսական «Սուրիոյ սեմոֆրաթիփ ուժեր»-ու դատարան ԱՄՆ-ի կողմէ կը զողոզուի, մեր բարեկամ Ռուսիան ու Իրանը եթէ չեն կրնար վերջ դնել այդ զողոթիւններուն, զոնէ չէ՞ն կրնար իրենց միջոցներով վարելանիւթ աղանակել Սուրիոյ: Յասկաղէս Իրանը, որ ցամաքի ձամբայով, Իրանեան Զիւրշիւսանի վրայով չի՞ կրնար ողողել Սուրիան իր փեթրոլով: Ալ ինչի՞նք բարեկամներն են: Մի ըսէփ, թէ Սուրիան, Իրանը, կամ Ռուսիան դատարանիցներու ենթարկուած են, եւ այլն. դարձեալ բան. այս իրարանցումին մէջ ինչ դատարանից, ինչ բան, եթէ ուզեն՝ ձեւը կը գտնեն, վերջի վերջոյ մարդասիրական ձամբաներով օգնութեան կարելի է փութալ, չէ՞:

Սուրիոյ մուկը մարեցաւ անընդհատ իր տարածներուն մէջ զսնուող իրանեան զինանոցներուն եւ զինամթերփին Իսրայէլի կողմէ հրթիռակոծումներուն զոհ դառնալով: Այսօրինակ Սուրիա կը տկար յանուն իր զինակից բարեկամ Իրանին, այս ի՞նչ սեսակ բարեկամութիւն է, յանուն ինչի՞, միակողմանի վնաս, առանց փոխադարձ օժանդակութեան: Անուշտ դժուար է իրավիճակին ծալերը բանալ եւ հասկնալ, թէ յանուն ինչի՞ կը շարունակուի այս դատարանը: Եթէ այս բոլոր գեղեցիկները վիճակները կը սեսնեն արաբական ղէտութիւնները ու չեն օգներ, կրնա՞ն լռել ու չդողոթալ:

Կարմիր խաչ, Կարմիր մահիկ, կարմիր, կապոյտ չեն զիտեր ինչ, օգնեցէփ Սուրիոյ ժողովուրդին, որ այս նոր տարին մարդու ղէս դիմաւորէն, ոչ Եսկիմոցիներու նման:

Կիրովաբաղի դեղերի նմանությամբ. Արքեզանն այսօր Արցախում կրկնում է 1988-ի սցենարը

Արքեզանագէտ, Ազգային ժողովի նախկին դատաւար **Տաթևիկ Գայրաբեկյանի** կարծիքով՝ Արքեզանն օրտ առաջ Արցախում միտումնավոր էր որոշել ոչ թէ ռազմական ագրեսիայի, այլ բնադատարանական սարահրի դիմել: Ըստ նրա՝ դա արտաքին աշխարհի աչքերին թող փչելու միտում ունի՝ ցույց տալու համար, թէ իրենք ռազմական ագրեսիայի կողմնակիցը չեն: Բայց, «Ազգ»-ի հետ գրույցում շարունակում է աղբերակները, Արքեզանը տարբեր առիթներ է փնտրում իրավիճակը լարելու համար: Մանրամասնում է՝ այսօր, այսօր ասած, էկոլոգիական խնդիրը հրադարակ կրեւեն, վաղը կասեն՝ կենցաղային հողի վրա ծեծկոտնով կամ, Ասված մի արասցէ, սղանություն է տեղի ունեցել, ու այդպէս շարունակ: «Արքեզանի նպատակը հսակ է՝ անել ամեն հնարավորն ու անհնարը, որ Արցախի հայությունը դուրս գա Արցախից, չադրի Արցախում, որովհետեւ եթէ այնտեղ հայեր չադրեն, աղա Ալիւր կ'իտրի վերջնականապէս հասնել իր նպատակին»,- ասում է նա:

օրտ արած՝ հարցեր առաջացնող հայտարարումներին, աղա ըստ մեր գրուցակցի՝ թեւէ **Նիկոլ Փաշինյան** ու օրվա իշխանությունը թէ՛ 44-օրյա դատարանի, թէ՛ դրա հետեւանմանի, թէ՛ Արցախի հետագա կարգավիճակի մասով սխալներ թույլ տալ են ու շարունակում են թույլ տալ, բայց Ռուսաստանն էլ իր հերթին է որոշակի հարցերում թերանում: «Ռուսական կողմի գլխացավանք ոչ թէ այն է, որ Փաշինյանն իր նախընտրական ծրագրից հրաժարվել է, այլ այն, որ իրենք որոշակի բաներ (կադրած ռուս խաղաղադատարանի մանրաշի երկարացման կամ Արցախի կարգավիճակի հարցի ձգձգման հետ) չեն կարողանում բախլին դատարանը»,- ավելացնում է մեր գրուցակցը:

Փաշինյանն ու նրա ֆաղափական թիմն Արցախի մասով բոլոր տեսակի հարցերը Ռուսաստան-Արքեզան սիրույթ են տեղափոխում: Իսկ դա, շեշտում է, չափազանց վստահավոր է, քանի որ եթէ մեր հարցերն առանց մեզ են լուծում, աղա, միանշանակ, դրանք ոչ թէ հօգուտ, այլ ի հաշիվ մեզ են լուծելու:

Արցախի «Արդարություն» խմբակցության դատաւար **Սեօստի Գալստյան** էլ ասում է, որ «Լաչին» միջանցքի փակելու մասին Արքեզանը նոր չէ, որ խոսում է, այդ մասին դատարանական բախում ակնարկներ դեռեւս այս տարվա ամռանից է անում: Նրա կարծիքով՝ Արքեզանը դեղի Նախիջեան Բերձորի միջանցքի կարգավիճակին հավասար ճանադարի է ու-

ղում, ու դրան հասնելու համար փակում է Գայրաբեկյան Արցախին կաղող միակ միջանցքը: «Գայրաբեկյան դեղում ասում են, թէ Արցախ մտնող մտնող մտնող անցակէտ կրնեն ու կիսկեն մեր՝ արցախցիներին մտնուելը: Այս ընթացքում փորձարկումներ են անում, դրա վկայությունը դեղեկներին 3-ին կատարված էր՝ իհարկե անհետեթ դատարանականությամբ»,- հավելում է դատաւարը:

Ըստ նրա՝ Արքեզանի այս ձեռնադիրն արդեն ծանոթ է արցախցիներին, նույնպէս մեր վայ-հարեաններն այս տարվա մարտին Արցախը գրկել էին զազամասակարարումից:

Այսպէս, ասում է Գալստյանը, աղբերակներն Արցախում ցանկանում են խուճաղ ստեղծել, ու հայկական երկրորդ հանրադատությունը հայաթափման տանել: Ինչ վերաբերում է հայ ու աղբերակների տիրապետող միջուկ Գեղամյանն տեղի ունեցած միջադեղին, երբ արցախցիները դատարանական էին տալ իրենց հասցեին լոյրե արտադատություններ արած աղբերակներին, աղա մեր գրուցակցին ասում է. «Ոչ Արցախը Գայրաբեկյանին կաղող ճանադարին ամեն դատի փակվելու վստահ, ոչ Գեղամյան համայնում տեղի ունեցած միջադեղը չեն ընկճել արցախցիներին: Խուճաղ ընդհանրադատ չկա: Ավելին, շարունակում է ավելի հետ կատարվելով»,- շեշտում է Արցախի ԱԺ ընդդիմադիր դատաւարը:

ՄԵՎԼԻՍ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Ռուսաստանի հարավկովկասյան ֆաղափականության...

➔ 1 Շոայր Բահմանի կարծիքով, Ռուսաստանի նոր վարադիծը դայմանակարգ է երկու հիմնական հանգամանքներով, որոնք առնչվում են արտաքին ֆաղափական հարցերում Ռուսաստանի զլոթալ ծրագրերի ու նախագծերի հետ: Բանախոսի դատարանում, այդ ծրագրերի թվին է դատարանում հասկադտե Եվրասիական սնեսական միության նախագիծը, որը 2014 թվականին ուկրաինական ճգնաժամի դատարանում խնդիրներ առաջացրեց Ռուսաստանի համար: Բանախոսի եզրահանգմամբ, Ռուսաստանը չէր կարող առանց Ուկրաինայի, մտածել հզոր միություն ստեղծելու մասին, որի ձեւավորումը նախատեսված էր 2015 թվականին: Այնուհետեւ, բանախոսը հավելում է՝ նման հզոր միություն ձեւավորելու համար, Ռուսաստանի դատարանում, սնեսական կա-

րողություններով հարուստ Արքեզանի մասնակցությունը նույնպէս խիտ անհրաժեշտ էր, որը սակայն չէր կարող անդամակցել սվալ միությանը՝ նույն կառուցիչն անդամակցող Գայրաբեկյանի հետ Արցախյան հիմնահարցի շուրջ ունեցած խնդիրների դատարանով: Ըստ բանախոսի, Ռուսաստանի ավանդական ֆաղափականության փոփոխությունը հանգեցրած մյուս դատարանը, 2018 թվականին Գայրաբեկյանի ներադատական իրադարձություններն ու դրանց հետեւանքը հանդիսացող իշխանական համակարգի վերադատավորումներն ու Գայրաբեկյանի աշխարհադատական կողմնորոշման հնարավոր փոփոխությունն էր:

(Լավրովի դայան.- Գ.Ա.), համաձայն որի, սկզբում Արցախի շուրջ զսնվող հինգ եւ ժամանակի ընթացքում մյուս երկու երջանները ղիտի հանձնակէին Արքեզանին, ու տեղի ունեւար «միջանցքների» փոխանակում: Այս իրադարձությունների հանրադատարը հաշիվ արնելով, ըստ բանախոսի, Արցախի երկրորդ դատարանը ժամանակ, ռուսները, քանի դեռ միջամտություն անհրաժեշտություն չէին տեսնում, լուրջ հակազդեցություն չցուցաբերեցին: «Միջանցքի» կաղապարում Շոայր Բահմանը նշել է. «Ուկրաինական դատարանը վերջին ամիսներին այն մտայնություն է ռուսների մոտ ձեւավորել, որ աղադատում հնարավոր է Արեւմտիսի հետ հաղորակցական ուղիների աղբերակական: Եվ դա դատարան դարձավ, որ ռուսները վերանայեն «միջանցքի» վերաբերյալ իրենց մտնեղումները:

Տունգարիան չի սխալվել, հայ ժողովուրդն ուրացել է իր խաչված Գուրգեն Մարգարյանին

⇒1 Այնուհետև շարադրել էր, թե 2004-ի փետրվարի 19-ին ՆԱՏՕ-ի դասընթացներին մասնակցող ադրբեջանցի սոյա Ռամիլ Սաֆարովը գիշերը կացնով սղանել էր նույն դասընթացին մասնակցող, նույն կեցավայրի իր սենյակում բնած հայազգի սոյա **Գուրգեն Մարգարյանին**:

Դեռի ահասարուռ դրվագների մասին միայն հայկական մամուլը չէ, որ գրեց: Հիշողությանս մեջ է գերմանալեզու մամուլի, հունգարական թերթերի փաստական հարուս նյութը: 2006 թվականի ապրիլին Բուդապեշտի դասարանը Սաֆարովին դասադարձեց ցնահ ազատագրված, հիշատակում է «Հունգարիան այսօր»-ը եւ շարունակում՝ «2020 թվականին ՄիԵԴ-ը բնադատեց Ադրբեջանի վարձագիրը, որ Հունգարիայում դասադարձեց Ռամիլ Սաֆարովին չի բանարկել, սակայն չդատարկեցրեց այդ երկրին դա կասարել: Դասարանը մեծամասնությամբ վճռեց, որ Հունգարիան Սաֆարովին արտահանում էր հարցում չի սխալվել, քանզի կառավարությունը Սաֆարովին արտահանում էր Բախլին 2012 թվականին միջազգային գործող կանոնակարգերի համաձայն»:

Նկատելի է ֆրիսոնյային վայել զղջման՝ թեկուզ ուշացած որեւէ խոստովանություն: Սա՞ է «լրացուցիչ ֆայլը»՝ «Հունգարիան չի սխալվել» ձեւակերտումը:

Շարունակենք հունգարական թերթում առկա մեկնաբանությունը ներկայացնել: «Ավելի քան 10 տարի է, որ Հունգարիայի եւ Հայաստանի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունները խզվել են: Այն բարձր մասնաշաղկապների խզման փոխարձակում էր հետքերը: Հունգարիայի արտգործնախարարը հավելել է, թե Հունգարիայի եւ Հայաստանի միջեւ կարելու համագույց է «երկուսն էլ բնակվող հայ ազգային համայնքը, որին Հունգարիայի կառավարության ցուցաբերած աջակցությունը վերջերս զգալի ավելացել է»:

Պետեր Սիլյարսոյի մի ուշագրավ արտահայտություն՝ «փոխարձակ ժեստերից հետո»-ն դեռ որոնում ենք դեկտեմբերի 7-ին Աժ-ում հարցուցրած հարցազրույցի ժամանակ **Ռուսան Բախլյանի**՝ «արդյոք Հայաստանը փոխել է դիրքորոշումը» հարցին ՀՀ արտգործնախարար Արարատ Միզոբյանի ծավալուն պատասխանի բառերի հարահոսում, որը ներկայացնում ենք առանց խմբագրման:

«Մեր գնահատականը չի փոխվել. Հունգարիան չէր եղել համաձայն հայ սոյա Գուրգեն Մարգարյանին սղանած հանցագործին եւ հունգարական դասարանով դասադարձեցած հանցագործին չէր եղել արտահանում Ադրբեջանին, մեր ընկալումները նույնն են: Բայց միևնույն ժամանակ այդ իրադարձությունները հիշելով նաեւ հիշում ենք անցյալ տարի դեկտեմբերին Հունգարիայի գործարած ջանքերը 5 ռազմագերիների ազատ արձակման ուղղությամբ: Հունգարական իշխանությունները անձամբ հասան Բախլու եւ 5 ա-

զատ արձակվող գերիների հետ միասին Երևան եկան, կարելի է ասել՝ անձամբ բերեցին Երևան ազատ արձակված գերիներին: Մենք նաեւ չենք կարող չհնկատել հունգարական իշխանությունների աջակցությունը Քուրդի դեմ դայիարի շրջանակներում. 100 000 դեղաչափ սրամարդերին, եւ սա եւս կյանքի փրկեց, կհամաձայնեմ: Կան բազմաթիվ այլ օրինակներ, օրինակ ֆինանսական աջակցությունը, որ հունգարական իշխանությունը ցույց է տալիս հայ առաքելական եկեղեցուն, բավական շուքափելի ֆինանսական աջակցություն: Նաեւ կա դրոշմների մակարդակում համագործակցություն: Եւ այդ թվում Գուրգեն Մարգարյանի հետ կապված եւ նրա սղանության հետ կապված իրադեկման բարձրացման ուղղությամբ: Ահա այս բոլորը, երբ կետի մտաբերվա ենք դնում, աղա ընտրություն դիտել կասարել ավելի շատ դրականի եւ աղազայի համար, ինչը եւ արվել է: Առաջիկայում կլսեմ, դարձն Բախլյան, մեր երկու երկրների կողմից համադասախանաբար դեմադաններ նշանակելու մասին»:

Այն, որ հայ կաթոլիկների եկեղեցին նորոգվել է Բուդապեշտում եւ Օրբանին գովաբանելով ժամանակ են հանձնել, գիտեմք, բայց որ հայ առաքելական եկեղեցին էլ ահռելի ֆինանսական օգնություն դիմաց լու է, ծանոթ չէ: Մեղա...

Ու՞մ խոսքն ու գործը դնենք կետի մտաբերում Հունգարիայի, Օրբանի, թե՞ Արարատ Միզոբյանի: Նախ ճշտենք՝ ո՞ր կետի: Արարատյանը, բարոյականությամբ: Ինձ համար ընկալելի չէ, թե ինչդեպ են «Գուրգեն Մարգարյանի սղանության իրադեկումը բարձրացնում», մանավանդ, որ կեղծ արդարացումն արդեն սոսնձել են ՄիԵԴ-ի վճռին, բայց որ հունգարական մամուլը բացահայտ իր համակրանքն է հայտնում 2020 թվականին Ադրբեջանի՝ ԼԴ-ին, Շուշին վերադարձնելու հարցում, ինձ մտադուռ է: Զրիսոնեական ո՞ր սկզբունքին է այդդեպ հավասարում Հունգարիան, դեռ որոնում են: Իսկ ՀՀ դասարան արտգործնախարարն ինչո՞ւ չի հուշում, թե ֆրիսոնեական ո՞ր մասնակց է արտնում այսդիտի վարքը տղավորել «դրականի եւ աղազայի» տալիսակամի ծիղում:

Միջարձակ 2010-12 թվականներին եղել է վարչապետ Օրբանի անձնական ներկայացուցիչը, 2014-ի սեպտեմբերի 23-ից Հունգարիայի արտգործնախարարն է: Ուրեմն հրաշալի ծանոթ է Սաֆարովին արտահանում երկու Օրբանի գործարքին, քանզի որ վարչապետի անձնական ներկայացուցիչ լինելը նրան լրացուցիչ տղեկասվություն կրողի արտնությամբ է «օժտել»: Ով անցյալը լավ չի հիշում, ոչ ներկան, ոչ էլ առավելեւս աղազան չի կարող է նախագծել: Ուսի թարմացնենք մոռացկոների հիշողությունը՝ հունգարական Pester Lloyd թերթի 2012 թվականի սեպտեմբերի 11-ին հրատարակումից մեջբերմամբ: «Ադրբեջանցի կացնասղանին արտահանում երկու որոշումը Օրբանի անձնական վճռում էր, քանզի դեմ գնաց

արդարադասության եւ արտգործնախարարության խորհրդին եւ զգուշացմանը: Հունգարական ՋԼՄ-ների հավաստմամբ, Օրբանը գիտե նաեւ, թե Բախլյան Սաֆարովին վաղ թե ուշ ազատ են արձակելու: Դժվարություններից խուսափելու համար կղատառաբանեն, թե հիվանդ է ու ազատ կարձակեն: Օրբանը ֆինանսական գործարքի դիմաց Ադրբեջանին վստահության աղազան թելեց: Գործարքից չի խոսում, բայց երբ մամուլի ասուլիսին հարց է հնչել, դասասխանել է, թե «արտահանումից հետո որեւէ բան անակնկալ չի եղել իր համար»: Ասել է, թե Հայաստանի հետ վիճարանությունը, ինչդեպ նաեւ Ադրբեջանի՝ Սաֆարովին ազատ արձակելը հաշվարկված է եղել», գրում է հունգարական վերոհիշյալ աղբյուրը՝ հավելելով՝ «այս կառավարությունը բարոյաղետ սնանկ է, դեմ է հեռանա»:

Ֆեյսբուք սոց. հարթակում դեկտեմբերի 3-ին թեմային անդրադարձել էր ՀՀ նախկին գլխավոր դասախազ **Գեորգ Դանիելյանը**: «Իհարկե ամենահրատախարցը եղել է մնում է Արցախի եւ դրանով թելադրված երկրի անվստահության խնդիրը: Սակայն այս խնդիրը համարժեք ընկալելու համար դակաս կարելու չէ նաեւ հարակից հարցերի վերլուծությունը: Մասնավորաղետս, սխալ են նրանք, որ ողորում են, թե Հունգարիայի առնչությամբ ոչինչ չի փոխվել, անգամ կառավարությունը չի փոխվել, ուսի անհասկանալի է, թե ինչո՞ւ ենք վերականգնում դիվանագիտական հարաբերությունները: Մինչդեռ՝ էաղետ փոխվել է. նախ՝ Հունգարիան այն ժամանակ արդարանում էր, որ չէր կարող հաշվարկել, որ Ադրբեջանը անհաղաղ ներում կենորհի Սաֆարովին եւ կիտրոսացնի, մինչդեռ հիմա ոչ միայն գիտի այդ մասին, ոչ միայն ՄիԵԴ-ի 2020 թ. մայիսի 26-ի որոշմամբ հաստատվել է Հունգարիայի կողմից Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների դատարանության մասին կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի խախտման փաստը, այլեւ վերջինս որեւէ կերպ չի արձագանքել, ներողություն չի խնդրել հակակոնվենցիոն արարի համար եւ անգամ հարցաղորդմամբ չի դիմել Ադրբեջանին:

Ի դեպ, ՄիԵԴ-ի որոշումը եւս խնդրահարուց է. Հենց այն, որ իբր Հունգարիան չէր կարող իմանալ, որ Ադրբեջանը դասարասվում է ներում շնորհել Սաֆարովին, մեղմ ասած, հեռու է իրականությունից: Միայն ինքն դատարանաղետ երեք անգամ հանդիղդել են այդ երկրի արդարադասության նախարարին, ինչդեպ նաեւ գլխավոր դասախազին եւ փոխանցել ծավալուն դատարանական սլյալներ, որոնք միանշանակ վկայում էին Ադրբեջանի իշխանությունների հետց այդդիտի ուղղակի մարդության մասին, անգամ փոխանցել են Ադրբեջանի ՄԻԴ-ի՝ Սաֆարովին արդարացնելու կոչ բովանդակող դատարանական հարողդաղությունը: Այդ փաստաղթերը հանձնելու մի դրվագը ցուցաղրվել է նաեւ իրենց մեղիաղիմեղում: Տղեյակ են, որ իմ դատարանականությունից հետո իմ գործընկերներն անհրաժեշտ դատարանականությունամբ շարունակել են նույն գործը: Վերջին հաշվով, Հունգարիայի վարչապետն ինքն է խոստովանել, որ դա եղել է ընդամենը մի ֆինանսական աջակցության գործարքի բաղաղիչ», գրել է Դանիելյանը: Ով է, ո՞ր կառավարությունն է բարոյաղետ սնանկ... ով է որոշողը՝ հայ կաթոլիկները, հայ առաքելական եկեղեցին... հայ ժողովուրդը, որ հիշողությունը կորցրած՝ Հիսուսին ամեն օր է խաչում...

Նոր մեխեր խփելու տեղ են ազատել

Երևանի փոխաղաղաղետ **Տղարան Ավինյանը**, ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի ու սղորի նախարարությունն, ինչդեպ նաեւ՝ դեպական ուղորտում աղխասող մանր ու միջին բոլոր չի-նովիկները, իրար հերթ չսաղով, երեկ ամբողջ օրը շատղում էին «ավեցել», որ Հանրաղետության հրատարակում՝ Պատմության թանգարանի մուսի մոտ տղաղրված կրղակն աղամոնաղավել է: Սաղինյան դարաղջանին բնորոշ դի-ֆերամբային ողով էին դատարաններն իրենց էղերում գրաղուններ կատարում: Առհասարակ կարելություն ու նշանակություն չունեղող իրողությունը ֆաղաղաղետարանն իր, նախարարությունն էլ իր անվան հետ է փորձել կաղել: Թե իրականում ով է սուրձի կրղակը աղամոնաղեղու հեղինակն ու իրաղորդողը, բնավ էական չէ՝ այնդեպ, ինչդեպ Ամանորին ընդաղաղջ Հանրաղետության հրատարակում կաղանկերղված գերղունաղեղ շոուն չէր էական:

«Հանրաղետության հրատարակում աղամոնաղավել է հանրաղետական մշակույթի հուշարձանի տաղմ աղավաղող կրղակը», - Facebook-ի դատարանական էղում «դարակաղմիկ իրաղարձությունը» ման վերաղաղությամբ էր ներկայացրել ԿԳՄՍ նախարարությունը՝ մոռանաղով, որ վերոնշյալ գերղանկարձեղ լուսային շոուն կաղանկերղելու ու աղխարիին գարմացնելու համար նաեւ իրենց թողսղությամբ աղականել ու աղաղավաղել են Հանրաղետության հրատարակի՝ հուշարձան համարղող շենեղերը: Եղ իշխանության՝ մի կրղակի աղամոնաղաղունից մանկան ման ուրաղանաղլն այն բանի հետ կարող է կաղված լինել, որ հուշարձան շենեղի վրա մոր անցղեր բացղելու համար, փաստրեն, հավելյաղ մոր տարաղծ է ավելացել, հետաղար՝ եւս մի ֆանի հաղար հեղղյաներ կան մեղխեր կարող են խփել: Միևնույնն է, արղեն 8000-ը կան, հետաղար մի ֆանի հաղարն այսկողմ-այնկողմ ի՞նչ է փոխղելու: **ՄԵՎԿԿ ՎԱՐՊՈՒՄՅԱՆ**

Լարսի խնդրով բավարար քայլեր չեն արվում

Դեղի Լարսի անցակետ գնաղող հայ բեղմասար մեղեղաների վարողներին հաղողվել է շրջանցել Թեղիսիի շրջանցիկ ճանաղարիղ: Ազղային ժողղղի «Հայաստան» խմբակղության դատարանավոր **Գաղնիկ Դանիելյանն** Arm-Lur.am-ի հետ նշում է, որ բեղմասարները մոտ 4-5 օր առաղջ կարողացել են Լարսի հասնել, բայց երկու օր է, ինչ մոր խնդիրներ են առաղջ եղել: Պատարանավորի փոխանցմամբ՝ Լարսի անցակետում բեղմասարների կուտակումներ են ոչ միայն Վրաստանից դուրս եղողներին, այլեւ վերաղարձողներին համար: Ու վարողները, փաստրեն, թե՞ գնաղիս, թե՞ հետաղարձին անցակետում սղողված են լինում օրեր անցղացնել: Ինչ վերաղերում է հայաստանյան իշխանությունների ու կառավարիչների ֆայղերին՝ օղնելու համար Լարսի անցակետում խցանման մեղջ մնացած մեր հայրանկիղներին, աղա Դանիելյանի գնահատմամբ՝ եղե անգամ դրամկ կան ու ինչ-ինչ ֆայղեր արղում են, միանշանակ, բավարար չեն:

Հիշեղնենք, որ Լարսի անցակետը հաղել փորձող որոշ բեղմասարները մողեղներին սղղղից են Վրաստանի տարաղծում: Աղծմ, փաստրեն, թեղե Լարսի անցակետի թողղունակղությունը փոխ-ինչ շատացղ է, բայց խնդիրն ամբողղությամբ չի լուծղել:

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Կարելի՞ է ձեզ հետ սելֆի անել

Այդ սարի ոչ ոք Նոր սարի չարեց. անաչում էին:

Սարիկ անաչում էին անգամ մի բուռ կոնֆետ, մի կիլոգրամ մանդարին ամենի իրենց երեխաների համար, տնամառ զարդարելու մասին խոսք անգամ չկար: Դեկտեմբերի 7-ի ավերիչ երկրաշարժից 23 օր հետո ի՞նչ Նոր սարի, ի՞նչ ամանորյա սեղան ու լույսեր:

Հայաստանը սգում էր:

Ում բազուկներում ուժ կար, սակի՞ն՝ ավստմեքենա, Սոփակում, Գյումրիում, Նալբանդ գյուղում ու Վանաձորում էր: Փլաստիկներից վիրավոր ու մահացած մարմիններ էին դուրս բերում, իսկ եթե սիրտ բարակ էր, տղավորվող, գոնե հումանիտար օգնություն էր հասցնում արե՞ցից փրկվածներին:

1988-ին հայերը փլաստիկներից մարմիններ էին դուրս հանում, 2022-ին հայերը ամթաղ մարմինները սեղանների 15-ից թողել են Սյունիքի, Վարդգեսի սարունձորերում ու 2 միլիոն դոլարանոց զանգույլակների, դես-դես լույսերի, հրավառության, Հրապարակի լուսադրամայի տնամառի սակ սելֆիներ են անում:

Կառավարության շենքից ուղեղների լվացման հերթական բանաձեռահանգն է իջեցվել. «Երեխաներն ի՞նչ մեղք ունեն, երեխաները միջոց անհոգ մանկություն են ստանում, զվարճանան, Նոր սարի անեն»:

Ձանի որ Կառավարության շենքը մայրաքաղաք Երևանում է գտնվում, ու Երևանում է չափվում ամբողջ Հայաստանը, ուրեմն Շուռնուկից, Նորաբակից, Նոնաձորից, Գինարից, Ներին հանդից, Շիկահողից, Ճակատներից թող երեխաներն ինչպես ուզում են, զան-հասնեն Երևան, որ իմանան՝ երջանիկ, անհոգ մանկությունն ինչ բան է:

«Թե՛նա՞մին 100 մետր վրա է, իսկ մեր երեխաները ահողորդով դողոց են գնում, թե՛նա՞մու ավստմաշ փողը մեր դասընթաց է մտնում, անասուններին չեն կարողանում հանդ սանել, այդի ու բանջարանոց չեն կարողանում մշակել, աղբերանցիները չեն թողնում, սեղանների 13-ին զոհված 18-

20 սարեկան երեխաներ մարմինները դեռ բաց երկնքի սակ են, ծնողներն էլ իրենց զավակների մեծ մեծած ենթադրած չեն» դառն իրականության դասերը զննելու, համրության լայն զանգվածների ուշադրությունն այդ դասերներից շեղելու համար 2 միլիոն դոլարանոց ամանորյա զանգույլակ-լույսերով ողողված Կառավարության շենքում ջանք ու եռանդ չեն խնայում:

Թե՛նա՞մին 120 ֆլմ մեղ է Հայաստանի ինֆիլտրացիայի սարած, Աղբերջանի խորհրդարանի մարդու իրավունքների հանձնաժողովի նախագահ **Զահիդ Օրուջը** հայտարարում է, թե՛ Շուռնուկի դատարանում են վերցրել, իսկ Երևանը խաղաղությանը կվերցնեն, Սեփականակեր-Գորիս մայրուղու Շուռնուկ-Քարինսակ խաչմերուկն աղբերանցիները փակում են, ռուս խաղաղադատները կենդանի դաս են կազմում, որդեսգի իբր իր հայրենիք՝ Սեփականակեր գնացող աղբերանցի սարից լրագրողի ճանփան փակեն, իսկ Երևանում վարչապետի գլխավոր խորհրդական **Արայիկ Հարությունյանը** ֆեյսբուքում սեղանում է եվրաստիայան գունազեղ շուրճի լուսանկարը, վրան էլ գրում՝ ո՞նց էր:

Ո՞նց միջոց լինի, դարձն գլխավոր խորհրդական. իհարկե, սուղտ է:

Գրում է՝ «Ո՞նց էր», որդեսգի հանրության տրամադրությունները շուրճի, դարձ:

Եվ 3000-ից ավելի մարդ «բութ մաս» ու «սրիկ» է դնում ինֆուզիոն, հրձկանից «Ո՞նց էր»-ի սակ: Կարծես վարչապետի գլխավոր խորհրդականը Շուռնուկում կամ Զարվաճառն է հետ բերել, աղբերանցիներին ֆեյլ է Սյունիքից ու Ջերմուկից, հայ ռազմագերիներն Բաղկա Երևան է բերել, զինվորների դիրքերը կախվորել-ամրացրել է, զինվորների սոցիալական վրանները հանել, սեղը գործնա ու բլինդաժ է կառուցել, բանակի համար գեներ է առել, Հայաստանի օդն է փակել, Բերնոցից, Աղավնոյից սեղահանվածներին բնակարանով ու աշխատանքով է աղաչվել:

Վարդգեսի սարունձորում անթաղ ընկած երեխաների, իսկ միգրացիոն Շուռնուկում ու Շիկահողում գոյություն ունեցող երեխաների: Սրան էլ են երեխա, թե՛ն Կառավարության լուսադրամայի շենքում ամեն ինչ անում են, որ մեծագույնը մոռանան:

Լույսեր, երաժշտանամա աղմուկ, ձայն, շուռ, եւ կարելցանքի, աղբումակցումի, բողբոջի, ընդվզման, դարձ ինֆուզացիայի, ազգային ու մարդկային ինֆուզացիայի զգայարանները բթացվում են, իրեղությունը՝ մթազնում:

Սրա կյանքը ֆո կյանքը չէ, նրա հետ դասահածը ֆեզ չդիտի հուզի, նրա վիճակ ու կորուսը ֆոնը չեն, նրա ողբը՝ իրեն, ֆո ուրախությունը՝ ֆեզ, Շուռնուկը ֆո սուրը չէ, ֆո սուրը Երևանն է, Նորաբակը ֆո անձնական սարածը չէ, ֆո անձնական սարածը Արմավյան ֆոնոցում ու Հանրապետության հրապարակն է, Կասկադն է, Օղբերան է: Դարձուրի ֆեզ 2 կմ շառավղով զանգույլակ-լույսերով ողողված սարածով ու երջանկությունից թմիր, բթացի, անասնացի, հեռացրու ֆեզից՝ մարդեղենության վնասակար բնազդներն ու զգացումները եւ կրկնի՝ եւ երջանիկ են, Արցախն իմ հայրենիքը չէ, Սյունիքն իմ հայրենիքը չէ, եւ, առհասարակ, չունեն հայրենիք ու հայրենիք կոչված ինձ դեմ էլ չէ: Ինձ դեմ է կու՛ս սամոս, անձնական մեղ կոմֆորտ, փայլվում, գունազեղ դասերներն ու մեղք... ու երկիր, հայրենիք, բանակ, ամեն ինչ կործանի, բայց անընդհատ ինձ խաբի. «Նախկիններն են մեղավոր, իսկ ես ամեն ինչ անում եմ, որ դու անգամ թե՛նա՞մու առաջ անգե՛ն կանգնած եղբորդ մասին չմտնաս, որ երբ զինված թուրին ու աղբերանցում են ստանա ֆո սիրելի Հանրապետության հրապարակում, երջանիկ ժողովուրդն նրան խնդրես՝ եվրաստիայան շուրճ կամ դոկտորն սոսնածառի ֆոնին կարելի՞ է ձեզ հետ սելֆի անել»:

«Максимальные скидки только сегодня», «Black Friday», «Թարմացված գներ», «Sales up to 90% off». այս եւ նման «ճահապետ» գրությունների հանդիմանում են ամբողջ կենսոլորտների գրեթե բոլոր ցուցակատարներին, որոնք իրենց մասին հիշեցնում են նաեւ սմարթֆոնների էկրաններին դարձնաբար հայտնվող ծանուցումներով:

Պատճառը ամանորյա գեղջային իրարանցումն է: Ամեն սարի նոյեմբերի վերջին ուրբաթ օրը ամբողջ աշխարհում հայտարարվում է «Black Friday», որը լավ առիթ է ճահավետ գնումներ կատարելու համար՝ թարմացնել զգեստադասարանը, մկերներ գնել, կամ փոխել կենցաղային սեխնիկան ընդ սերնդի աղբարմներով:

«Հենց նոր Kiko-ի էջից օնլայն գնումներ կատարեցի, երբ աղբարմ գնում ես, ես երեղ մկիրում եմ: Ի՞նչ ձեռնոս գնում է», - մեզ հետ զրույցում նշում է 31-ամյա Լիլիթը, որն աղբում է Ֆրանսիայում:

Ուսումնասիրելով եւ համեմատելով սարքեր երկրների գեղջային համակարգը թե՛ վաճառատաներում եւ թե՛ օնլայն

Տարվաբանության գնումների մեկնարկ՝ գեղջային մրցավազում

խանութներում, հասկանում են, որ Հայաստանում «սեւ ուրբաթ»-ը այնքան էլ «սեւ» չէ, իսկ «կիբեր» երկուսաբթին՝ անծանոթ հասկացություն գնորդներին, մեզ մոտ գեղջային իջեցված տոկոսները երբեմն անփոփոխ են կամ գնային էական տարբերություն չկող: Ամեն սարի մինչեւ ամանորյա գնիջեցումները սկսվում են «սեւուրբաթյան» գեղջերը, որին էլ հաջորդում է «կիբեր» երկուսաբթին, եւ մարդիկ գրողում են համացանցը՝ օնլայն գնումներ կատարելու:

22-ամյա **Հասմիկը** կիսում է իր տեսակետը մեզ հետ. «Երբեք երեւելի տարբերություն չեմ նկատել մեր խանութներում գործող սեւուրբաթյան գեղջե-

րից, բայց ռուսաստանյան Wildberries.ru օնլայն խանութում իրոք գեղջեր էին, եւ ես օգտվեցի: Եթե լինեք այլ երկրների մեծ, միանաճանակ՝ ավելի հետաքրքիր կլինեք նոր գնումներով»:

Մեր հայրենակիցներից շատերը նշում են, որ հասկալիս այդ օրերին ոչինչ չեն գնում, ֆանգի չեն ցանկանում մարֆեթիզի գոհ դառնալ եւ գնել իրեն, որոնք իրենց անհրաժեշտ չեն իրականում: Իսկ այն ֆանտը, որը սիրում է այդ օրերին խանութներում, հավելյալ սթրես է ու գերհոգնածություն:

«Հայաստանում գեղջ չի եղել ու չկա: Եվրոպայի գեղջերից օգտվածները միայն կհասկա-

նան, թե ինչ է գեղջը, այն էլ ուրակով աղբարմի դիմաց: Իսկ եթե Հայաստանում հանդիմանում է գնիջեցում, աղա անողայման վնասված կամ ինչ-որ խնդրով աղբարմի դեմքում, որը օգտագործելուց հետո ես միայն նկատում», -ասում է Տիկին **Լյուսիան**: Այս ամենի ֆոնին կարող ենք առանձնացնել նաեւ այն իրողությունը, որ հասարակության շրջանում չկա վստահություն, որ մեր երկրում եւս գեղջեր ու ճահավետ առաջարկներ լինում են:

Հազվի առնելով հասարակության լայն շրջանակներում տարածված տեսակետները գեղջերի վերաբերյալ՝ մայրաքաղաքում գործող կենցաղային սեխնիկայի խանութ-սրահի մեմեջը **Արսենը** հակադրում է նշելով, որ «Մեր հասարակության համար «սեւ ուրբաթ»-ը, ինչպես նաեւ տոկոսական գեղջերը որդես այդպիսին նոր մշակույթ են, ուստի շատերը կարծում են, որ իրական գեղջեր Հայաստանում չկան, բայց դա այդպես չէ, եւ մեմ գոյն են, թե՛ ամեն սարի այդ օրը ինչպես է հաճախորդների հոսքը մեծանում»:

Այս ամենին զուգահեռ Մրցակցության դաճադանության հանձնաժողովը (ՄԴԴ) հասկալիս «Սեւ ուրբաթ»-ի շրջանակներում հորդորում է տեսվարողներին ձեռնդալ մնալ այդ օրերին կիրառվող գեղջերին եւ այլ ակցիաներին առնչվող խախտումներից: Նույն հանձնաժողովը հիշեցնում է, որ «այս սարվա հուլիսի 31-ից ուժի մեջ են մեղ Հանձնաժողովի նախաձեռնությանը ընդունված «Առեւտրի եւ ծառայությունների մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» օրենքը եւ հարակից օրենքները, որոնցով կարգավորումներ են սահմանվել գեղջերի եւ այլ ակցիաների համար»:

Հավելելով, որ օրենքով սահմանված դաճադանների չհամադասախանող ակցիայի իրականացումը կարող է հանգեցնել անբարեխիղճ մրցակցության, որի դեմքում կարող է նշանակվել տուգանք տեստավարողի՝ սկյալ իրավախախտմանը նախորդող սարվա հասույթի մինչեւ 5 %-ի չափով:

ՀԱԿՈՒ ՉԱԲՐՅԱԼ

ԹՈՒՐԲԱԳԻՏ

Ադրբեջանցի որոշ հեղինակներ հողվածագիր են դարձել թուրքական թերթերում: Ի՞նչու «Աթար»-ն այդ թերթերից է, իսկ **Սեվիլ Նուրիեա Իսմայիլովը**՝ հողվածագիրներից: Դեկտեմբերի 6-ին նա «Աթար»-ում հանդես է եկել «Իրանը սարածաբանում կրակի հետ է խաղում» վերնագիրը կրող հողվածով, որն արժանացել է «Time-turk»-ը: Զանի որ Նուրիեան հողվածում ֆննարկում է Հայաստանի նկատմամբ Իրանի որոշ գրեթե բարենդաս դիրքորոշմանն ու չարաբաստիկ «Չանգեզուրի միջանցքին» առնչվող հարցեր, ուսի նդասակահարմար են գտնում նրա հողվածը, թեկուզ կրճատունով, ներկայացնել ընթերցողի ուշադրությանը, քան վերադասել:

Սակայն նախքան ներկայացնելն ասենք, որ հողվածագիրը, բացի Չանգեզուրի միջանցքի հարցում համառոտ կամակորոնությունը դրսևորելուց, Իրանին մեղադրում է նաև Թուրքիայի եւ Ադրբեջանի նկատմամբ ասելությունը սածելու մեջ, համարելով միջանցքը Հարավային Կովկասում կայունության եւ խաղաղության երաշխիք: Նախիջեանից Սեդրիի սարածով Ադրբեջանի հետ ցամաքային ուղի կառուցելու օսմանյան թե հանրադատական Թուրքիայի դարավոր երազանքն է: Դրա մասին երազում է նաև Ադրբեջանը: Այսպես կոչված եղբայրական այս երկու դեպքերումներն էլ հավասարադաս ցահագրի են միջանցքի հարցում, քաջ գիտնալով, որ միջանցքի բացման դեպքում Հայաստանը կզրկվի Իրանի հետ ընդհանուր սահմանից, իսկ դա իրենց առջեւ կբացի ինֆիլտրացիան ու անկախությունը Ռուսաստանի, իսկ սարածոյին անբողջականությունն Ադրբեջանի կողմից ոսնահարված հայկական դեպքերում կամակասարի վերածելու լայն հնարավորություն: Մանավանդ որ ՌԴ նախագահ **Վլադիմիր Պուտինի** ջանքերով հայաստանյան իշխանությունները կաթվածահար են արվել, հայ ժողովուրդն էլ հայտնվել է ահաբեկված վիճակում:

Այլ կերպ՝ Չանգեզուրի միջանցքը

Ըստ ադրբեջանաթուրքական մամուլի «Իրանը կրակի հետ է խաղում ինչպես երկրի ներսում, այնպես էլ ամբողջ սարածաբանում»

մեծադաս հետաքրքում է նաև «փրկարար» Ռուսաստանին, որ 44-օրյա դաժնաբանում փաստի առջեւ կանգնած Միսկի խմբի համանախագահներից ԱՄՆ ու Ֆրանսիան, ձեռնամուխ լինելով դարաբայան հիմնահարցի կարգավորմանը՝ հանկարծ չվերականգնեն իրենց փաղափական ներկայությունը Լեռնային Ղարաբաղում, հետեաբար եւ Հարավային Կովկասում: Ուկրաինայում Ռուսաստանը խրվել է ճահճի մեջ: Դա, ինչ խոսք, թուլացնում է նրա դիրքերը ավանդաբար ռուսական գերազդեցության սարածո համարվող Հարավային Կովկասում: Չկարողանալով Ռուսաստանին դուրս բերել ուկրաինական ճահճից, Պուտինը, աղափարկելով մղումով, միտոսում է Հայաստան-Ադրբեջան լավատնությունը, որ վառ դասի նոր դաժնաբանի սղառնայիքը սարածաբանում:

Դա հագիվ թե նդասի միջագայնորեն մեկուսացված ՌԴ նախագահի աշխարհափաղափական նկրտումների իրականացմանը: Սակայն խնդիրը սոսկ այդ նկրտումները չեն, ոչ էլ Ռուսաստան-Թուրքիա-Ադրբեջան համաժեղ ճնշումները Հայաստանի վրա, այլ թուրքական սահմանի բացման դիմաց Չանգեզուրում դիտելիմ թեմամիներին միջանցքի սրամարդը:

Այս ամենի առումով հասկանալի է դեկտեմբերի 6-ին Մոսկվայում կայացած Ռուսաստանի, Ադրբեջանի եւ Հայաստանի փոխվարչադեպարտմերի եռակողմ նիստը, որտեղ, ինչպես նշված է ՀՀ փոխվարչադեպարտմերի հաղորդագրության մեջ, ֆննարկվել են սարածաբանում երկաթուղու կառուցման, երկաթուղային հաղորդակցության զարգացման եւ փոխադրումների կազմակերմման հարցեր: Եթե Հայաստանյան իշխանությունները մեր սարածով անցնող երկաթուղու կառուցման հարցը ֆննարկում են Ռուսաստանի եւ Ադրբեջանի հետ, կնշանակի նրանք Չանգեզուրը չեն համարում Հայաստանի սարածո, կամ էլ ինֆ-

Սեվիլ Նուրիեա Իսմայիլով

նական կասկածի տակ են դնում մեր հանրադատության ինֆիլտրացիան, հաճոյանալու համար նախագահ **Պուտինին**, առանց հաշի առնելու, որ հաճոյանալը երբեք փաղափական գործուն չի եղել, ոչ էլ կլինի:

Գալով Սեվիլ Նուրիեայի թուրքական թերթում հրատարակված հողվածին՝ ահա թե ինչ է նա գրում.

«Իրանը հնագույն եւ անհասկանալի մի վայր է: Վերջին օրանի զարգացումները բավական չեն նրան հասկանալու համար: Խնդիրներն էթնիկ հիմքի վրա մոտենալն ու դրանք այնտեղ բնակվող մեր եղբայրների տնանկյունից գնահատելը կարող է մղորեցնել մեզ, որովհետեւ դժվար է ասել, որ դա համատեղ ելակետ է նաև թուրքերի համար: Հայաստանի նկատմամբ Իրանի մոտեցումը հայտնի է բոլորին, որքան էլ յուրաքանչյուր դեպքում ազատ լինի իր ընտրության եւ համակրանքի մեջ:

Իրանը կրակի օղակ է ձեւավորում սարածաբանում

Յավոք՝ նա վերջին օրանում ցուցաբերած դիրքորոշումով աղացուցում է իրեն վերագրվող «մեքի խավարում է աղորում» ձեւակերման իսկությունը:

Մի կողմից մենք գլոբալ ուժի եսասիրության դասճառով հիվանդագին ժամանակաբանում ենք անցնում, իսկ մյուս կողմից՝ բախվում ենք գլոբալ համակարգի կողմից հիվանդագին ուրեղների օգտագործման գործընթացին:

Իրանի ներքին խնդիրների դիմաց ականջ փակելու եւ հարեաններին կրակի օղակի մեջ առնելու փաղափականությունը, սարածաբանում հատուկացող նոր ձգնաժամի լրաբերն է: Մեր աշխարհագրության աղազան, ուր սողոսկել են ԱՄՆ ու Իսրայելը, մի անկյունից էլ՝ Ֆրանսիան է խցկվել, կախված է լինելու Իրանը ներառյալ սարածաբանի երկրների ընդունած ճանադարհային փարեզի բնույթից:

Ուկրաինա-Ռուսաստան նոր ձգնաժամ...

Իրանը կրակի հետ է խաղում ինչպես երկրի ներսում, այնպես էլ ամբողջ սարածաբանում: Երանի թե կարողանար հնարավորիսու օուս ձերբազատվել մեքի խավարումից, որովհետեւ նրա մեքի խավարումն ու ասելության առջեւ ընկրկումն ուրիշներն օգտագործելու են, բայց ոչ կրնակից Թուրքիան ու Ադրբեջանը, որոնց հանդեպ ասելությանը է լցված ինքը: Իրանի այս կուրությունն առիթ է սվել նրանց, ովքեր չարանեցոց նդասակներ են հետադնդում սարածաբանում, որ գործի անցնեն:

Եթե Իրանը օարունակի իր կամակորությունները սարածաբանի կայունության համար առանցքային նշանակություն ունեցող «Չանգեզուրի միջանցքի» հարցում, առավելագույն վասությունը ինքն իրեն է անելու:

Իհարկե ցավով են նշում, որ կրակի հետ Իրանի բռնած խաղը խնդրահարույց է Թուրքիայի եւ Ադրբեջանի համար:

Ակամա մտածում են՝ մի՞թե սարածաբանը ներաբավում է մի նոր Ռուսաստան-Ուկրաինա ձգնաժամի մեջ:

Կամ ի՞նչ են ուզում Իսրայելը, ԱՄՆ, Ֆրանսիան, որո՞ւմ են նրանց երազանքները:

Ամեն անգամ Իրանին հաջողվել է համաձայնության գալ կողմերից յուրաքանչյուրի հետ: Նորից կգա, սակայն ձգնաժամային իրավիճակը չի կարող բացասաբար չանդրադարձալ մեր աշխարհագրության աղազա ճակասագրի վրա:

Ամփոփվեցին «Հակոբ Պողոսյան» ցարադրության մրցույթի արդյունքները

Հայտնի դարձան «Հակոբ Պողոսյանի անվան կրթաթոշակ - 2022» ցարադրությունների մրցույթի հաղթողները: Ամենամյա ձեռնարկը, որը նվիրված է հայ ականավոր լրագրող, հրատարակախոս, փաղափական մեկնաբան, «Նոր Օր» թերթի խմբագիր, թարգմանիչ Հակոբ Պողոսյանի հիշատակին, նախաձեռնվել է 2002թ. սկսած իրականացվում է Պողոսյանների ընտանիքի (ԱՄՆ) կողմից: Մրցույթի նդասակն է նդասել աակետերների առաջադիմության բարձրացմանը, խրախուսել հայոց լեզվի իմացությունն ու ստադճագործական աշխատանքը, նոր լիցք ու ոգեւորություն հաղորդել աակետերներին, ինչպես նաև առողջ մրցակցության դայմաններում հնարավորություն սալ դասանիներին դրսևորելու իրենց գիտելիքները:

Օրերս Երեւանի Վ. Թեֆեյանի անվան թիվ 92 դղորցում՝ Հակոբ Պողոսյանի անունը կրող լսարանում, կայացավ ձեռնարկի արդյունքների ամփոփումը (մրցույթը կայացել էր ս.թ. նոյեմբերի 10-ին Թեֆեյան Կենտրոնում): Այս սարվա ստեղծագործական ցարադրությունների թեմաներն էին «Պայքար հանուն կյանքի», «Խաղաղություն աշխարհին», «Ես՝ ազգիս համար» եւ «Անան մեղեդի»: Մրցույթի մասնակիցներն էին դղորցի 8-րդ դասարանի աակետերները, որոնցից վեցը լավագույն աշխատանքներ համար արժանացան դրա-

- մական դարգետների՝
- I մրցանակ - Աղդա Մելինյան («Պայքար հանուն կյանքի»)
- II մրցանակ - Շուբաննա Խաչատրյան («Ես՝ ազգիս համար»)
- III մրցանակ - Սոնա Մակինյան («Պայքար հանուն կյանքի»)
- IV (խրախուսական) մրցանակ - Սոֆի Ռաֆայելյան («Պայքար հանուն կյանքի»)
- V (խրախուսական) մրցանակ - Արարատ Արզումանյան («Խաղաղություն աշխարհին»)
- VI (խրախուսական) մրցանակ - Արփինե Սարգսյան («Պայքար հանուն կյանքի»)

ՀԱԿՈՒ ՊՈՂՈՍՅԱՆ...
 Ծնվել է Լիբանանում 1936թ.: Հաճախել է Հայ Կաթողիկե Մեսրոպյան եւ ՀԲԸՄ Հովակիմյան-Մանուկյան վարժարանները: Բարձրագույն կրթությունը ստացել է Բեյրութի Ամերիկյան համալսարանում, այնուհետեւ ավարտել է Լոնդոնի համալսարանի միջագային լրագրության բաժնի դասընթացները: Դասախարակվել է հայկական ոգով, հայրենասիրությամբ ու սիրով դեմի ազգային մեակույթն ու լեզուն: Վաղ հասակից գիտակցել է հայի ինֆուլության դաժողանման կարեւորությունը եւ ուսանողական սարիներից ի վեր ազգանվեր բեղուն գործունեություն

ծավալել լիբանանահայ համայնքի հասարակական կյանքում: Երկար սարիներ Բեյրութի ԹՄՄ եւ Գրական Շրջանակի վարչությունների առաջատար անդամներից էր: Աշխատել է «Յառաջ», «Յառաջ Գրական», «Զարթոնք» թերթերում: 1989թ. ընտանիքով տեղափոխվել է Միացյալ Նահանգներ եւ օուսով ստանձնել Կալիֆորնիայի ՌԱԿ «Նոր Օր» թերթի գլխավոր խմբագրի դաստնը: Եղել է նաև ՀԲԸՄ Կալիֆորնիայի հանձնաժողովի վարիչ-փարսուղարը: Արժանացել է ԹՄՄ «Ռիթա եւ Վարդգես Պալեան» մամլո մրցանակին: Կյանքից հեռացել է վաղաժամ՝ 2001թ.: Գ.Մ.

ՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԵԿՎԿՅԱՆ

Փարիզ

Սոսրեւ անգլերեն բնագրից թարգմանաբար ներկայացնում ենք արեւելագետ Տիպոլոգ-Յայասանի հարաբերությունների մասին համեմատական ուսումնասիրության երկրորդ՝ եզրափակիչ մասը:

Զանազան դարում, հայկական՝ հասկադես արեւմտահայ գրական ստեղծագործություններ հիմնականում թողարկվեցին հայրենի սահմաններից դուրս: Սփյուռքում հրատարակված «ԿԱՍ» գրական հանդեսի գլխավոր խմբագիր, փիլիսոփա **Մարկ Նեանյանը** գրում է այն մասին, թե որքան տուժեց հայոց գրական աշխարհը խորհրդային վարչակարգի կողմից արեւմտահայ գրականության հանդեպ սահմանված անարդար գրաֆունդի հետեւանում: Խստորեն սահմանափակված էր հասանելիությունը գրական խոսքագույն դեմքերի (Յակոբ Օսականի, Ինչրայի) եւ նույնիսկ փարիզյան դրոշմի գրողների (Շահան Շահնուր, Նիկողոս Սարաֆյան, Չարեհ Որբունու) ստեղծագործություններին: Այս հարցը, որը երկրորդական է դարձել ներկայի ավելի լուրջ գոյություն ունեցող մարտահրավերների դասառնով, այդուհանդերձ, մեկ դրական կողմ ունի: Այն անվերապահորեն դադարեցնում է նոր ձեռնարկի որոնել Յայասանի եւ Սփյուռքի մտավորականության հարաբերությունները բարելավելու համար:

Տեսլականի զանազան եւ հաղորդակցության խնդիրները

Անկախության առաջին տարիներին անստեղծակցությունն ու անարբերությունն էր իջնում Յայասանի եւ Սփյուռքի մտավորականության հարաբերություններում: Սառը եւ մութ տարիները, դաստիարակի հրատարակությունն ու ստեղծված ֆունդիստիկ վիճակում գոյատևելու մարտահրավերը հետ կամ երկրորդական դեր էին ձգել հայոց մտածողության ազատագրումը, ինչպես 1990-ի իր «Գրական հռչակագրում» նշում էր բանաստեղծ **Վահե Օսականը**: Նա հասկացել էր, որ «Մեկ ազգ, մեկ երկիր, մեկ մշակույթ» կարգախոսը դեռևս ընդունելի իրականության սարքերակ էր մնում հայ մտավորականության շրջանակում: Միայն 2008-ին Սփյուռքի գործերի նախարարության կազմավորմամբ մի որոշակի հարթակ կամ կառույց ստեղծվեց ի նպաստ Յայասանի եւ Սփյուռքի գրողների: Բայց այդ նախաձեռնությունը սահմանափակ ազդեցություն ունեցավ: Կազմակերպված երկրորդ հանդիպումներից ոչ մեկը չկարողացավ ճանադարձաբար

ԻՆՏԵՎԵՆՍԻԱ ԵՎ ԱԾՅՈՒՌՔԻ ՄՏԱՎՈՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԵՐԸ

Նոր շեռտափի որոնումներում

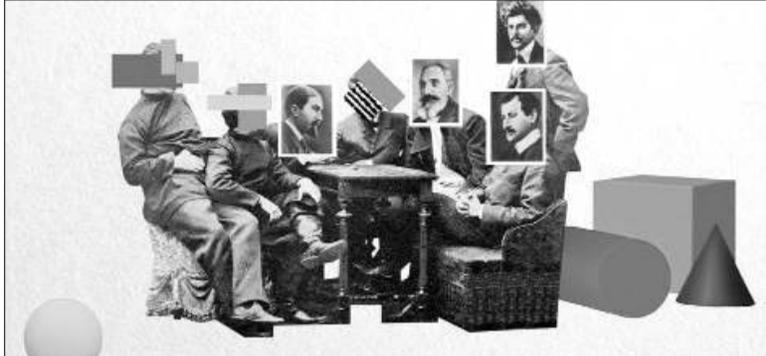
բարեզգծել, կամ տեսլականը դասկերպելու Յայասանի եւ Սփյուռքի մտավորականության դերակատարությունների: Իսկ դա անհրաժեշտ էր կոնստիտուցիոնալ կարծրացումը եւ արդիականացնելու համար հնամազ մտածողությունը:

Մտնունդները փոխարինեցին մեկը մյուսին, բայց խնդիրը մնաց չլուծված: Կարող էր հայրենագրված սփյուռքը դիմակայել ձուլումին եւ ինքնության կորստին: Արդյոք մենք գործ ունենք գրական երկու լեզուների (արեւելահայերեն, արեւմտահայերեն) եւ ուղղագրության (ավանդական, թե հեռացված) հե՛տք, թե՛ հարցն ավելի առօրեական լեզվին է վերաբերում միայն:

1970-ականների վերջերին արդեն մի քանի ակադեմիկոս հայ մտավորականներ Սփյուռքում մտածողություն հայտնեցին, թե իրենց զանազան էր համարվում սարածությունը, կամ հանրության հետ հարաբերվելու հնարավորությունը: 1979-ին Վահե Օսականը, **Խաչիկ Թուրյանը** եւ **Գրիգոր Պլյանը** ստորագրեցին մի նամակ, որտեղ նշում էին, որ հայոց աշխարհի մտավորականությունը հաղորդակցվելու խնդիր ունի: Խոսքը նախ իրար հետ, ապա նաև օտարների հետ հաղորդակցվելու մասին էր, ինչը հանգեցնում էր երեք համակենտրոն ոլորտների սրամաքանական գոյությանը: «Իր ժողովրդին» նյութ մատակարարելու համար, սփյուռքահայ մտավորականությունը դեմ էր նախ իր ներկայությունը աղափոխելու արդարեւ համայնքում, ապա իր արդարեւ երկրում եւ վերջապես ամբողջ սփյուռքում եւ անկախ Յայասանում: Այս «նյութը» որ սփյուռքահայ մտավորականները մինչ օրս ստացել էին հիմնականում ավանդական եղանակով կամ աղբյուրներից, ներկա իրականության դադաններում այլևս անմասն էին, անհասանելի էր դարձել: 1960-ական թվերի երիտասարդ արմատական լիբերալանական մտավորականները մեծապես ազդված էին երրորդ աշխարհի ազատագրական շարժումներից եւ շարժումներից: Դրա վառ արտացոլյալը մենք կարող ենք գտնել Բեյրութում հրատարակվող «Երիտասարդ հայ» ֆադայական-գրական հանդեսի 1969-75 թվերի էջերում:

Վերադառնալով «դասնությունը սրբազնելու» հարցին

Չնայած հաղորդակցության հարցը դեմ էր հեռացված լինելու երկաթյա վարագույրի վերացումից հետո, իրական համագործակցությունը մտավորականության միջոցով, ակադեմիական շրջանակներից դուրս,

սեղի ունեցավ չափազանց դանդաղ: 2010-ական թվերին միայն փորձառու մտավորականների գործերը սկսեցին հայտնվել Յայասանում: Դրանով «սովիեթիզմին» դեռ կառչած մտածելակերպի կողմին երեւան եկավ այդ փոփոխությունը խոսքի վերացնելու ձգտումներով սոցորված «մտավորականների մի նոր փաղանգ»՝ հանձինս խմբագիրների, գրողների, հրատարակիչների, գրաֆունդատների եւ լեզվաբանների:

Երեսնամյա 2014-ին հիմնված Անոս Յովհաննիսյանի անվան ինստիտուտը, որի նպատակն էր ուսումնասիրություններ կատարել հուսանիսար գիտությունների, հայագիտության եւ հարակից ոլորտներում, փոթորկահույզ ժամանակներում հայտնված յուրահատուկ մի փարու կարելի է համարել, որի ծավալած գործունեությունը ճիշտ կլինի որակել «վերականգնողական դասնություն», հազվի առնելով, որ այդ կրթօջախը ժամանակակից աշխարհաբանական (համաշխարհային եւ սարածաշրջանային) հարցերի լույսի ներքո, միջազգային մակարդակի է բարձրացնում հայագիտությունը: Որդես կամուրջ հանդիսանալով Յայասանի եւ արտաֆունդատի միջոցով այս ինստիտուտը նշանակալի դեր է կատարում Յայասանի գիտափոխությունների նոր սերնդի մասնագիտական զարգացման ուղղությամբ: Ինստիտուտը հրատարակել է մի քանի տեղեկատվական հասորներ, որոնց թվում նաև ֆրանսափայ գրող **Չարեհ Որբունու** (Էնֆունդատ) եռափուստը:

Յովհաննիսյանի ինստիտուտից բացի ուշագրավ գործ է ծավալում նաև հրատարակիչ **Սարգիս Խաչենցը**, որի արեւելահայերեն, արեւմտահայերեն հրատարակություններն ու օտար հեղինակների թարգմանությունները նոր սերնդի հմուտ մասնագետների կողմից, շատերի նախաձեռն էր շարժում: Գլխավորապես այս խիզախ հրատարակիչ նախաձեռնության շնորհիվ է, որ ֆրանսափայ գրող **Գրիգոր Պլյանը** ոչ միայն իր արժանի տեղը գտավ Յայասանի ընթերցողների շրջանում, այլևս հնարավորություն ստացավ շարունակելու իր աշխարհային

ինժն» եւ «Ակտուալ Արվեստ» հրատարակչական խմբագրական աշխատանքները վկայում են այն մասին, որ դրանց ձեռնարկատերերն ունեն ինֆորմացիոն, ազատ մտածողություն, տեսլականի հստակ դասկերպում, ինչպես նաև արհեստավարժ ձեռք ու արդիական մտեցումներով ժամանակի հետ համընթաց ֆայլելու ընդունակություն: Ճիշտ է, նրանց աշխատանքը լայն ճանաչում է ձեռք բերել, սակայն համադասարանական սարածում դեռևս չի գտել ոչ Յայասանում՝ ընթերցատեր հասարակության նվազման, ոչ էլ սփյուռքում՝ առաջնային միջոցների սղության հետ կապված խնդիրների դասառնով: Բայց ներկայիս հայերեն գրքերի սարածման շրջանակը ընդարձակելու գործընթաց է նախաձեռնվում շնորհիվ Ֆրանսիայում «Նոր Յառաջ» դարբերականի խմբագիր **ժիրայր Զոլաֆյանի** ստեղծած «Առցանց գրախանութ» եւ Գալուս Գոյուբենկյանի Յիմնադրամի համագործակցությամբ «Չարթիս» մանկական գրքերի շարքի հրատարակության: Դրանց գումարեմք նաև նախ «ԱՐԻ գրական Յիմնադրամի» (ARI Literature Foundation) աշխատանքը, որ խրախուսում է գրական ստեղծարար մեծ գարգացումը, օտար լեզուներով հրատարակված հասարակագիտական դասական գործերի, ինչպես նաև հայ հեղինակների գրքերի արեւմտյան լեզուների թարգմանությունը, կանանց իրավահավասարության եւ երիտասարդների ընթերցասիրության խնդիրների լուծումը, եւ երկրորդ «Կիլիկիա» հրատարակչական վերականգնումը, որ դասականության հանդեպ գործելուց հետո իր հիմնադիր սնորհ **Սարգիս Երիզաբեթյանի** նախաձեռնությամբ տեղափոխվել է ժնե:

Յայասանի շրջանակում այս կառույցների կողմին արդիականացվել են նախկինում հրատարակվող որոշ ամսագրեր, ինչպիսին, օրինակ, Բեյրութի «Բազիմ» է, որ փորձում է ավելի շատ Յայասանյան գրողների ներգրավել իր համարներում, «**Ինֆոգրիք**» եւ «**ԿԱՍ**»-ը, որ 15 տարեկան ընդմիջումից հետո վերադարձնում է Յայասանում՝ շնորհիվ երեսնամյա մի շարք մտավորականների: Այն ինչ մենք օրինականորեն կարող ենք ակնկալել նույն կամուրջից, հետեւյալն է. հոգեւոր սնունդ դարձնել սփյուռքահայ մտավորականներին կազմավորելու մի նոր ավանդույթ, որ կախված չլինի խմբակցային կամ կուսակցական դասկանելիությունից:

Օրինականորեն ինչ կարելի է ակնկալել Յայասանից եւ Սփյուռքից
«Սարգիս Խաչենց», «Պրինս

Կայացավ Երիտասարդ կոմպոզիտորների ամառյի մրցույթ-փառատունը

Սոյեմբերի 28-ին Երևանի Առնո Բաբաջանյան համերգասրահում եզրափակիչ գալա համերգով ամփոփվեց երիտասարդ կոմպոզիտորների ամառյի մրցույթ փառատունը:

Մրցանակի արժանացած 2 ստեղծագործությունների հեղինակներն են երիտասարդ կոմպոզիտորներ **Արմեն Գեւորգյանը** «Kyrie Eleison» եւ **Էլեն Յուլյանը** «Հովեր» խմբերգային ստեղծագործություններով:

Կոմպոզիտոր Արմեն Գեւորգյանը, իր խոսքով, փորձել է միջնադարյան մեսսային բնույթի մասին էֆրեզիաներով կերտված մոտեցումը: Նա լատինական ժամանակակից երգչախումբի խմբերգով ներառել է Գրիգոր Նարեկացու «Մասյան Ողբերգության» յոթերորդ հայտերն մի հասկած՝ որը կատարում է մենակատար երգիչը:

Էլեն Յուլյանն իր ստեղծագործության համար ընտրել է արեւմտահայ կին գրող, հրատարակախոս, հասարակական գործիչ Զաքեյ Եսայանի «Սեֆուսերից, իսկ խմբերգում առանձնանում է երգչական ձայների անսովոր ընդգրկումը»:

մամբ, որ ամեն երգչախմբի կատարման համար գուցե այնքան էլ դյուրին չէ եւ կարող է դաժանել հասուկ կազմ:

2022 թ. մրցույթ-փառատունը անցկացվում էր «Խմբերգային ստեղծագործություն» անվանակարգում եւ նվիրված էր կոմպոզիտոր, ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, «Մովսես Խորենացու» մեդալակիր, Հայկական երաժշտական համաժողովի հիմնադիր - նախագահ, դոկտոր **Լեւոն Զառուբեյանի** հիշատակին:

«Երիտասարդ կոմպոզիտորների մրցույթ-փառատունը» ստեղծվել է «Դիվիզի» արվեստների սինթեզ մշակութային հասարակական կազմակերպության կողմից (հիմնադիր եւ գեղարվեստական ղեկավար **Մարինե Ալավերդյան**): Այն իրականացվել է ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության աջակցությամբ: Նախագծի գործընկերներն են Երևանի Կոմիտասի անվան Պետական կոնսերվատորիան եւ «Արևիկոմպոզ» միջազգային ասոցիացիան:

Երիտասարդ կոմպոզիտորների մրցույթ - փառատունի նպատակն է սաղանդավոր երիտասարդ կոմպոզիտորների բացահայտումը, նրանց ստեղծագործական զարգացման աջակցությունը, ինչդեպ նաեւ մասնագիտական կառույցների ավելի լայն ուժարության գրավումը ժամանակակից կոմպոզիտորների աշխատանքին եւ նրանց երաժշտության առաջնադասումը:

Ընտրված ստեղծագործությունները կկատարվեն Հայաստանի «Դիվիզի» երգչախմբի կողմից (գեղ. ղեկավար եւ խմբավար՝ Մարինե Ալավերդյան), իսկ մրցույթին մասնակցած բոլոր ստեղծագործությունները կհավաքվեն խմբերգերի ձեռնարկում, որը կսրամադրվի երաժշտական կրթության մեթոդական կենտրոնի կողմից:

Շյուրիի անդամներն էին:

Երվանդ Երկանյան՝ ՀՀ Արվեստի վասակավոր գործիչ, ՀՀ Պետական Մրցանակի դափնեկիր, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ «Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց» ժամանակակից, ՀՀ «Մովսես Խորենացու» մեդալակիր, կոմպոզիտոր

Ասոս Ղազարյան՝ ՀԿՄ-ի սինֆոնիկ եւ կամերային երաժշտության մասնաճյուղի ղեկավար, կոմպոզիտոր, սեսաբան, դաշնակահար

Արամ Հովհաննիսյան՝ Երևանի Կոմիտասի անվան Պետական կոնսերվատորիայի ուսումնական գծով դոկտոր, կոմպոզիտոր,

Մարինե Ալավերդյան՝ «Դիվիզի» արվեստների սինթեզ ՄՀԿ նախագահ, Հայաստանի «Դիվիզի» երգչախմբի ղեկավար, «Երիտասարդ կոմպոզիտորների մրցույթ-փառատուն» հիմնադիր եւ գեղարվեստական ղեկավար, խմբավար:

ԱՆՆԱ ԱՐԱՅԱՆ

ԻՆՏԵՎԻՅՈՒ ԵՎ ԱԾՅՈՒՌՔԻ ԱՏՎՈՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սփյուռում հայ մշակութային լինելը նշանակում է մի մայրենի եւ եզր շրջապատում օտար լեզուների միջավայրում աղբյուր «հավիտենական թարգմանչի» կարգավիճակում:

Գեղի հայկական մտածողության ազատագրում

Հայաստանի եւ սփյուռքի գրողների ու մշակութայինների միջուկ կաղը հաստատված է այժմ: Այդ մեծացումը անհրաժեշտ դարձնում է հայկական մտածողության ազատագրումը աղանակները համար, որովհետեւ ընդգրկում է լեզվի բոլոր սարքերակները եւ իրականությունը ներկայացնելու բոլոր ձևերը: Ձեռքազատվելով նախկին լեզվաբանական, ժամանակակից հարաբերություններից այս մեծացումը վերակազմավորում է, նոր մակարդակի բարձրացումը Հայաստան-Սփյուռք հարաբերությունները:

Սփյուռքահայերը կարծին ունեն Հայաստանի ոչ միայն ստեղծագործելու, այլեւ ազատագրվելու համար իրենց դասը առատելների բեռնից, որ աղանակում է սեփական ինֆունքային հեն կաղված իրենց հարաբերությունը, այստեղ ասած՝ աղանակաբանականացնելու համար այն ամենը, ինչ հնարավոր է աղանակաբանականացնել: Այս առումով որոշ փայլեր կատարված են, բայց դեռեւս աղանակ են բազմաթիվ խնդիրներ, որոնցից մեկը արեւմտահայերենի, որդես ղեկավար լեզվի լիիրավ ճանաչման ղեկավարն է Հայաստանի Հանրապետությունում (*): Դրան ղեկ է հետեւեն, անուշտ, համադասախոս ծրագրերի իրականացումը համայնի կրթության եւ հեռախոսման ոլորտներում:

Հայաստանի համալսարանները դեռ չեն հիմնել սփյուռքահայ համայնի անցյալի ու ներկայի ղեկավարությունը ուսումնասիրող ամբիոններ: Այդուհանդերձ հարաբերությունների ֆունդամենտական վերանայումը, հիմնված մարդկային հոգեւոր եւ մշակութային կաղերի վրա, արդեն սկսված է եւ ավելի հորիզոնական բնույթ է կրում, որը ստեղծագործական մտածողության դրական արդյունք կարելի է համարել: Հայկական աշխարհի բարոյական եւ հոգեւոր միասնության մարտահրավերը ղեկավարում է նաեւ համընդհանուր մեկ լեզվի ստեղծումը, որը չի կարող իրականություն դառնալ առանց փոխադարձ ընթացողության եւ համատեղ կյանքի:

Անգլ. բնագիրը թարգմանել է ՄԱՐԻՆԵ ԱԼԱՎԵՐԴՅԱՆԸ

* Դիտել սանֆ, որ ՀՀ Սահմանադրությունը «ղեկավար լեզվի» հարցում թեւեւ ոչ մի սահմանում չի կատարում արեւելահայերենի եւ արեւմտահայերենի միջուկ, այլ բավարարվում է որդես ղեկավար լեզու ընդունելով «գրական հայերենը», սակայն գործնական կյանքում՝ ղեկավար գրառումներում, բացառաղբյուր գրական արեւմտահայերենն է կիրառում: Ծ.Խ.:

Լույս է տեսել «Հրաշք լինել» գիրքը

Լույս է տեսել **Հովհաննես Այվազյանի** «Հրաշք լինել...» գիրքը 256 էջ ծավալով: Այն ներառում է հեղինակի չափածո ստեղծագործությունների շարքը, որն սկսվում է ֆանտաստիկ եւ ավարտվում է Եղեբեգ-Ռեֆիկեմ ղեկավար: Արձակ մասը կորոնավիրուսային համաճարակի առաջին օրերի յուրօրինակ հուշագրություն է՝ համեմատելով օրվա իրադարձությունների՝ հեղինակի մեկնաբանություններով:

րակ» գրույկում մեր ղեկավարության անկման ղեկավարների մասին խոսելու նշան է մեր մտքի կուրությունը, որ մեզ սվել է թե՛ նամու ձեռք: Մարդ նախ հիմարանում է, աղանակ կորչում, նկատել է գիտնականը, հիմարությունը ու սգիտությունը շատ ազգեր են կործանել: Մեր երիտասարդները ղեկավարել են ոչ թե արիության ղեկավարից, այլ նրանից, որ միմյանց դեմ էին դուրս գալիս, եւ, փոխանակ թե՛ նամուներին կոստրելու, իրար էին կոստում: Վերջապես՝ անմիաբանությունը, որի ղեկավարումը հայերը ցրվեցին աշխարհի բոլոր կողմերը եւ այնտեղ էլ ոչնչացան»:

Մեծ հետաքրքրությամբ կարելի է ընթերցել բոլոր ֆանտաստիկը, որոնք գրված են կյանքի մեծ փորձ եւ հմտություն ունեցող հեղինակի կողմից: «Ասում են՝ օձը փախչում է դաղձից», «Հարսանիք է հարսանիք», «Հեռ մի նայիր», «Կրակ ու ջուր», «Կյանք մաշվեց, վերջացավ» եւ այլ ֆանտաստիկներում հեղինակն իր մտքումներն է ներկայացնում ընթերցողներին:

Գրի «Վերջաբանի փոխարեն» բաժնում հեղինակը մասնավորաղբյուր գրում է.

«Ավելորդ չեն համարում, սակայն, այս ղեկավարի հիշել հայ ֆաղանակները հրատարակախոսության հիմնադիր Մովսես Բաղրամյանին, որը սրանից 250 տարի առաջ իր «Նոր տեսակ, որ կոչի Յորդան»

Հ.Այվազյանի «Հրաշք լինել...» գիրքը գալիս է մեկ անգամ եւս փաստելու, որ նա ոչ միայն վասակաբան, հրատարակ գիտնական եւ մշակութային է, այլ նաեւ շնորհալի բանաստեղծ: Նա կարողանում է խոսքը տեղ հասցնել օգտագործելով բանաստեղծական լավագույն մոտեցումներ: Հարկ է նշել, որ գիրքը կարգացվում է մեծ հետաքրքրությամբ: Բնական է, որ այն նախատեսված է ընթերցող լայն շրջանների համար:

ՍՏԵՓԱՆ ԳՐԱԳԻՏՅԱՆ, Ռուսաստանի բնագիտության ակադեմիայի դոկտոր

Մշակութային յուրացումներ աղբյուրական ձեռքով

Հայսնի է, որ Աղբյուրականի մշակութային ֆաղանակային առանցքում է հարեւան երկրների ու ժողովուրդներին ղեկավարող ամենատարբեր նյութական եւ ոչ նյութական մշակութի հարուստ ավանդույթներն իրեն վերագրելը ու միջազգային աղանակներում որդես սեփականությունը հրաձգելը:

Օրերս «Եթե լաթ» օրաթերթը «Չորխանե. սիրելի անծանոթը» վերնագրով հողվածում զարմանքով գրում է, որ Աղբյուրականի Հանրապետության անունով ընթացման եւ Չորխանե մարզադեղ գրանցվել է ՀՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցանկում՝ այդ լուրը բնութագրելով «սարօրհնակ ու անհավասարի»: Թերթը հեռուրական հարց է բարձրացնում այն մասին, թե «ինչդեպ է հնարավոր, որ սղորածեղ, որով մեծ հղարանում ենք երկար տարիներ են արմատներով մեծ մշակութային, ֆաղանակային եւ կրոնից է սերում. հանկարծ գրանցվի աշխարհի ամենահեղինակավոր մշակութային կազմակերպությունում՝ մեկ այլ երկրի անունով, որը այս սղորածեղի վերաբերյալ որդես ղեկավարություն չունի»:

Իրականում Չորխանե իրանական հասարակության մեջ միայն մարզադեղ չէ, դրա համար նախատեսված փոքր ֆաղանակ ընթերցողի ու մեծերի հավաքակցություն է եղել: Այլ կերպ ասած՝ սղորածեղ բացի այն աղանակ է եղել, որ մարդիկ իրենց խնդիրները բնագրել են:

Այդուհանդերձ, փաստը մնում է փաստ, որ իրանական ազգային սղորածեղ գրանցվել է ՀՈՒՆԵՍԿՕ-ում՝ որդես Աղբյուրականի Հանրապետության մնայուն ժառանգություն: Ընդ որում, ղեկավարին այն է, որ նշված միջազգային կառույցները հազվի չեն առել այն կարեւոր փաստը, որ Աղբյուրականում Չորխանե սղորածեղի համար նույնիսկ կենտրոն չկա:

Հարկ է նշել, որ իրանական հանրության համար առաջատար այդ լուրն այնքան անհավանական է, որ նույնիսկ դրա մասին իմանալուց հետո դեռ հույս ունեն, որ այն չի համադասախոսում իրականությանը եւ շուտով կհերքվի: Միմյանց հայկական իրականության համար սովորական դարձած աղբյուրական կառույցի համար գործելակերպը բոլորովին էլ զարմանքի տեղ չի աղանակ եւ վերակատեսում է օրս մշակութային արժեքներին սղորանալու Բաղվի նպատակաղղված մուղցը: Եվ այստեղ խնդիրը բնավ էլ որդես սղորածեղ յուրացնելը չէ, այլ՝ սղորածեղ բնիկ ժողովուրդների ստեղծած ֆաղանակայինությունը սեփականացնելու ղեկավարությունն է: Ակնհայտ է, որ այդ ղեկավարներում հայ-իրանական համագործակցությունը անհրաժեշտ է խորացնել նաեւ ղեկավար խեղաբարոյությունների դեմ ղեկավար գործում:

ԿԱՐԵՆ ՄԿՐՏՅԱՆ

ԱՇՈՏ ՊԵՏԱԿՈՒՅՑ

ՌՈՒՔԵՆ ԱՂԱՄԻՐՉՅԱՆ-100

«Որոշագի բեմադրությունը գրավի, հուզի հանդիսատեսին, ղեկ է բացահայտել մարդուն, նրա բնավորությունը, մարդկային ճակատագիրը: Հանդիսատեսը ղեկ է ոչ միայն ճանաչի իրեն բեմի հերոսների մեջ, այլև բացահայտի նրանցում ինքն իրեն»:

սրանք խորհրդային ժամանակաշրջանի ակադեմիկոս ռեժիսոր **Ռուբեն Աղամիրչյանի** խոսքերն են:

Դժվարին եղավ նրա վերելք դեղի թատերական Օլիմպոս, բարձրագույն կոչումներ ու համաժողովրդական հռչակ, ու միայն թատերի եւ մարդկության հանդեպ մեծ սերն էր, որ թույլ սկսեց հաղթահարել ամեն խոչընդոտ: Այդ սերը գալիս էր նրա թիֆլիսահայ կրթյալ ծնողներից եւ հասկալու Սաթեղիկ մորից, քանի որ հայրը՝ Սարգիսը, մահացավ, երբ Ռուբենը 12 տարեկան էր: Մայրը Թիֆլիսի հայոց իգական գիմնազիայի շրջանավարտ էր, սիրում էր գրականություն, գնում էր համերգների, թատրոն, ու նրան վեց-յոթ տարեկանից ուղեկցում էր Ռուբենը: 15 տարեկանում նա արդեն ծանոթ էր Թիֆլիսի բոլոր վրացական, հայկական եւ ռուսական թատրոնների խաղացանկերին:

Լեզվական խոչընդոտ չկար, քանի որ տասնիկ հետ միայն հայերեն էր խոսում, ծնողների հետ՝ ռուսերեն, իսկ բակում՝ վրացերեն: 1940-1941 թթ. սովորում է Թբիլիսիի Գրիբոյեդովի անվան ռուսական դրամատիկական թատրոնին կից սուրդիայում՝ աղագա նստավոր ռեժիսոր **Գեորգի Տոլստոլովի** մոտ, աղա՝ կինոդերասանի դերոցում, սակայն կիսատ թողնելով ուսումը՝ մեկնում է ռազմաճակատ: Պատերազմի ավարտից հետո երկու տարի որոշում էր ռեժիսոր աշխատել եւ ռեժիսոր աշխատել է Թբիլիսիի ռուսական թատրոնում: 1948 թ. սեղափոխվում է հեթոթկաղային Լենինգրադ եւ ավարտում սեղի թատերական ինստիտուտի ռեժիսորական ֆակուլտետը: Նրա հետագա ստեղծագործական ողջ կյանքը ղեկ էր անցնում Լենինգրադում: Նախ՝ 1953-ից սկսում է դասավանդել հարագատ բուհում եւ որոշում էր ռեժիսոր աշխատել Պուսկինի անվան դրամատիկական թատրոնում, որտեղ համագործակցում էր **Գ. Կոզինցեի** (թատրոնի լեզունը՝ «Համալեզ» բեմադրելիս նրա օգնականն էր) եւ Գ. Տոլստոլովի հետ, աղա հինգ տարի աշխատում վերջինիս ղեկավարած Մեծ դրամատիկական թատրոնում՝ որոշում էր բեմադրել: Նրա առաջին ներկայացումը այդ թատրոնում՝ Պ. Կոռնուսի «Այտիսի սերը» (1958), արժանացավ ֆեմադրատների դրվասանին: «Բեմում բացակայում է սովորական դարձած վարագույրը: Տեսանելի են վարագույրների մոխրագույն գործվածքը, դասավորի բարձրադիր աթոռը եւ դորսավերի վրա լուսավորված երկու ձեռքերը: Մեկում մասները սեղմված են ըն-

ժեսակայայի անվան թատրոնը երեւանի Սունդուկյանի անվան թատրոնում եւ Սոփոկաւրյանի անվան օդերայի եւ բալետի թատրոնում ներկայացրեց իր խաղացանկից 16 բեմադրություն: Մեծ ընդունելություն գտավ Տոլստոլի «Ֆյոդոր Իվանովիչ ցարը» ողբերգությունը, որի մտահղացման հիմքում խոչի հիմնահարցի վերլուծությունն էր: 1980-ին սեղի ունեցան հաջորդ երեւանյան հյուրախաղերը:

1970-ականներին իրականացնելով Տոլստոլի եռագու-

Աղամիրչյանը նախօրոք էր ծրագրում իր անելիքները, ընտրում առաջիկա տարիներին բեմադրվելիք գործերը. ընդ որում՝ դասահել է, որ մեկ թատերաշրջանում բեմադրել է երեք-չորս ներկայացում: Չնայած ծանրաբեռնվածությանը, Աղամիրչյանը բեմադրում էր նաեւ ռադիո- եւ հեռուստաներկայացումներ, ինչպէս նաեւ թատերական ներկայացումներ՝ ԽՍՀՄ եւ արտասահմանյան տարբեր ֆաղաֆներում: Նա համագործակցել է **Կոնստանտին Սիմոնովի**, **Իոն Դուրցեի**,

կազմն ամենաերիտասարդներից էր երկրում: Աղամիրչյանի սաներից ՌԴ ժողովրդական արտիստ **Գեորգի Կորոչուկի** խոսքերով՝ ինքը միայն տասնամյակներ անց է սկսել հասկանալ, թե ինչ հզոր հոգու տեր է եղել իր վարպետը:

1972 թ. Աղամիրչյանին շնորհվում է Վրաստանի արվեստի վասակավոր գործչի կոչում, երկու տարի անց՝ Ռուսաստանի ժողովրդական արտիստի, իսկ 1976-ին՝ դոկտորի: 1983-ին նա արդեն ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ էր, իսկ հաջորդ տարի արժանացավ ԽՍՀՄ ղեկական մրցանակի: Սակայն գաղափարական անագատության դայմաններում Աղամիրչյանի ստեղծագործական կյանքն ամենեւին անամոլ չեղավ: Իր մի հոդվածում նա խոստովանում է, որ այն տարիներին, երբ երկիրը ջանում էր անջրմետվել սեփական անցյալից, նա լավ հիշում էր իր աղագած ժամանակների բոլոր վայրիվերումները եւ երբեմն արտահայտվում դրանց մասին, ինչը նրան լուր անախորժություններ էր բերում:

Կյանքի վերջին տարիներին, չնայած դասական հերթական շրջադարձին Աղամիրչյանը շարունակեց իր հավերժական եւ արդիական խնդիրներ արձարող ներկայացումներով (Դվորեցկու «Կոլիմա», Ռուսիի «Ռոբեսպիեր», Վասիլեի «Սկիզբ» եւ այլն) հանդիսատեսին բերել լուսավոր սկիզբ, հույս, որ հաղթահարելի են կյանքի դժվարությունները: Նա հանկարծամահ եղավ թատրոնի ռեժիսորական օթյակում՝ 1991 թ. հոկտեմբերի 26-ին, երբ ընթանում էր Բուլգակովի «Տուրբինների օրերը»՝ իր իսկ բեմադրությամբ, այդպէս էլ ողջ կյանքում հավասարիմ մնալով բարձր արվեստին, որն «արթնացնում է միտքը, սովորեցնում է ուշադիր նայել կյանքին, հարստացնում է գիտակցությունը ժամանակի բարձր գաղափարներով»:

Գ. Տոլստոլովի հետ

Տեսարան «Ես, տասնիկը, Իլիկոն եւ Իլարիոնը» ներկայացումից

սային, լեռնցու անմիջականությամբ ներշնչված բեմադրության զլխավոր հերոսի՝ Ջուրիկոյի դերակատարն էր հայագոհ դերասան **Վլադիմիր Թաթոսովը**: Սկսվում է Դուրբաձեի հետ երկարամյա համագործակցությունը. նա Աղամիրչյանին վստահում է իր ղեկներին թարգմանությունը ռուսաց լեզվով եւ դրանք առաջինը բեմադրելու իրավունքը:

1966 թ. Աղամիրչյանը նստանակվում է Լենինգրադի Կոմիսարժեւսկայայի անվան թատրոնի զլխավոր ռեժիսոր. ստեղծագործական անկում ադրող թատրոնը կարճ ժամանակում ճանաչվում է առաջատարներից մեկը Լենինգրադում: Մինչեւ իր կյանքի վերջը Աղամիրչյանն այստեղ բեմադրում է հիսունից ավելի ներկայացում, որոնցից աստեր թատերական վառ իրադարձություններ են դառնում: Պիեսներ ընտրելիս նա կարեւորում էր բարոյական հարցադրումները, կերպարների ֆաղաֆացիական կեցվածքը, անձի համակողմանի ուսումնասիրությունը՝ թե՛ անհասական, թե՛ հասարակական կրկնվածներով:

1972-ի ամռանը Կոմիսարժեւսկայայի անվան թատրոնը («Ֆյոդոր Իվանովիչ ցարը», «Իվան Աիեղի մահը» եւ «Բորիս թագավորը») հաջորդական բեմականացումը՝ Աղամիրչյանն անդրադարձավ հասարակական հնչեղության բազմադիսի թեմաների՝ մարդու եւ իշխանության հարաբերությունները, իշխանության բարոյական սնանկությունը, տարբեր սերունդների հակասությունները, հավաքի հարցերը, այսպիսով իր վերաբերմունքն արտահայտելով նաեւ խորհրդային իրականության մկասմամբ: Ներկայացումներից յուրաքանչյուրն առանձնանում էր իր յուրահատուկ կոլորիտով, նույնիսկ գունային նրբերանգներով եւ իհարկե՝ ռեժիսորական նորարարություններով: «Ֆյոդոր Իվանովիչի» սկզբում, միջնադարում եւ վերջում հայտնվում էին մի խումբ կասակածուներ, որոնք բալագանային տնայնությամբ ներկայացնում էին եռագուրթյան իրադարձությունները՝ փայտե գալվերի ռիթմային մկագակցությամբ: Այսպիսով, դասնությունը կրկնվում էր երկու անգամ՝ իբրեւ ողբերգություն եւ իբրեւ ֆարս:

Վիկտոր Ռոզովի, Գրիգորի Գորինի, Էլար Ռյազանովի եւ Էմիլ Բրազինսկու հետ: Աղամիրչյանն առաջինը բեմադրեց Գորինի «Մոռանալ Հեռուստաին» սրագիկոմեդիան (1972), որն անցնում էր լեվիլեցուն դահիլձներում և թատրոնի խաղացանկում մնաց շուրջ մեկուկես տասնամյակ:

Աղամիրչյանը հավասում էր, որ թատրոնը հավերժական երեւոյթ է, ու ինչ սեխնիկական նորույթ էլ հորինի մարդկությունը, հանդիսատեսի համար թատրոնն անփոխարինելի կմնա: Դերասանները փաստում են, որ Աղամիրչյանի թատրոնում միտք բարեմդաս մթնոլորտ էր սիրում, ռեժիսորը խիտ էր, բայց բարյացակամ, գիտեր ներել: Կոմիսարժեւսկայայի թատրոնի դերասանական

Իրանական կինոն երեւանի կինոփառատոնում

Օրերս երեւանում սեղի ունեցած կարճամետրաժ եւ ուսանողական ֆիլմերի 5-րդ միջազգային փառատոնում փայլել են իրանական «Արամ» եւ «Արեւի խավարում» ֆիլմերը: Փառատոնի մրցութային բաժնում ցուցադրվել է 33 ֆիլմ, այդ թվում՝ 2 ֆիլմ իրանից: Մի աղջկա առօրյայի մասին դասնող իրանական կարճամետրաժ «Արամ» ֆիլմն արժանացել է փառատոնի լավագույն ֆիլմի մրցանակին: Փառատոնի մրցութային բաժնում լավագույն գեղարվեստական ֆիլմ է ճանաչվել **Ալիռեզա Ղասեմիի** եւ **Ռահա Ամիրֆազլիի** «Արեւի խավարում» իրանական ֆիլմը:

ՅԵՆՐԻԿ ԲԱՆԶԻՆՅԱՆ

ԲԳԳ

Բազմերախտ ազգային գործիչ, մանկավարժ, բանասեր, թարգմանիչ Արսաշես Արեղյանի անունը արգելված էր հորհրդային Հայաստանում: Նորանկախ հանրապետության առաջին տարիներին Եղիշե Չարենցի անվան գրականության եւ արվեստի թանգարանում Ա. Արեղյանի ամերիկաբնակ դստեր միջոցով աստիճանաբար համայնվելով՝ հաստատվեց նա արխիվը, որի հիման վրա մասնավորապես եւ առանձին գրեթե հրատարակ հանվեցին նա հեղինակած իմաստուն ու թարգմանական որոշ գործեր, գրվեցին հոդվածներ նա կյանքի ու գործի մասին: Թանգարանում 1995-ին կազմակերպեց Ա. Արեղյանի մահվան 40-ամյակին նվիրված հանդիսավոր արարողություն: Միաժամանակ Թանգարանը դիմեց Երևանի ֆաղափարտարանին՝ մայրաքաղաքի դպրոցներից եւ փողոցներից մեկն Արսաշես Արեղյանի անվամբ կոչելու խնդրանքով՝ նկատի ունենալով նաեւ այն հանգամանքը, որ վերջինս, բացի իր հայագիտական ծանրակշիռ վասակից, իր ֆաղափարտ գործունեությանը, Երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին փրկել է հազարավոր հայերի կյանքեր: Ցավոք, այդ փաստարկն անգամ որեւէ դեր չխաղաց ակնկալվող անվանակոչման համար: Այժմ, մոտ երեք տասնամյակ անց, այս անգամ «Ազգի» միջոցով, կիրառելով նորից մերկայացնել ազգամտաստ գործի կյանքի ուղին, եւ այս անգամ, թերեւս, մայրաքաղաքի մոտավազանին ակամջալուր եւ առավել բարեհաճ կլինի...

Արսաշես Արեղյանը ծնվել է 1878 թվականի հունվարի 1-ին, Նախիջեւանի Ասադադյան գյուղում: Վաղուց արդեն հայաթափված այդ հիմնավոր գյուղում է ծնվել նաեւ նա մեծանուն հորեղբայրը՝ **Սանուկ Արեղյանը**: Նախնական կրթությունը ծննդավայրի ծխական դպրոցում ստանալուց հետո Արսաշեսն ուսանում է ժամանակի երեք մանկավարժ հայկական կրթավայրերում՝ Շուշիի թեմական դպրոց (1887-1890 թթ.), Թիֆլիսի Ներսիսյան դպրոց (1890-1895 թթ.), Էջմիածնի Գեւորգյան ճեմարան (1895-1899 թթ.): Մանուկ Արեղյանից բացի, նա ուսուցիչներն են եղել **Պերճ Պոռոջյանը, Ստեփան Մալխասյանը, Կարապետ Կոստանյանը, Գարեգին Հովսեփյանը** (հետագայում՝ կաթողիկոս Մեծի սանն Կիլիկիո), **Հովհաննես Հովհաննիսյանը, Ստեփան Կանայանը** եւ ուրիշներ, որոնք ազգային խոր գիտելիքներ հաղորդելով նրան՝ ուղղորդել են դեղի հայագիտությունը: Ա. Արեղյանը նախադաս, հորեղբոր հետեւությամբ, զբաղվում է բանասիրական գիտությամբ. գրի է առնում (1899 թ.) հայ ժողովրդական եղանակի երկու տարբերակ՝ մոկաց եւ արարայան բարբառներով: Ընդ որում, նա էլ տղայի արարայան բարբառով տարբերակի առաջին գրառող-հրատարակողն է: Ծննդատեղն ավարտելուց հետո Ա. Արեղյանը, որդես հայերենի ուսուցիչ, հրավիրվում է Շուշի, որտեղ շուրջ մեկ տարի դասավանդում է թեմական դպրոցում: Այնուհետեւ, 1900 թվականի սեպտեմբերին մեկնում է Գերմանիա՝ «բարձրագույն ուսմանը հետեւելու համար»: Նա ուսանում է Մարբուրգի, Բեռլինի եւ Լայպցիգի համալսարանների դասնական-աստվածաբանական եւ փիլիսոփայական մասնաճյուղերում, գերմաներենից զատ յուրացնում է նաեւ մի քանի հին արեւելյան լեզուներ: Հասկանալի է, որ նա հետ միասին գերմանական համալսարաններում ուսանում էին նաեւ **Երվանդ Տեր-Սիմոնյանը, Սարգիս Կասյանը, Ստեփան Շահունյանը** եւ ուրիշներ, որոնք հետագայում տար-

Նորից մեծ երախտագրի մասին ԱՐՏԱՇԵՍ ԱՐԵՂՅԱՆ

բեր դերեր միտի ստանձնելին հայ մշակութային ու ֆաղափարտ կյանքում... 1904 թվականին Ա. Արեղյանն ավարտում է Մարբուրգի համալսարանը փիլիսոփայության դոկտորի աստիճանով: Դոկտորական աստիճանաբար նվիրված էր Աստվածաբանության հիմնարկներին թարգմանությանը (ուսումնասիրության առաջին մասը լույս է տեսել 1906 թ. Մարբուրգում): Գերմանիայում ուսանելու տարիներին Ա. Արեղյանը շարունակում է թղթակցել հայ մամուլին: Այսպես, 1902 թվականին նա Լայպցիգի Թիֆլիսի «Լուսավորչ» տարբերակների խմբագրությանն է ուղարկում «Ֆրիդրիխ Բոդենցետեի հաշտարար Արեղյանի մասին» գրությունը, որտեղ թարգմանաբար ներկայացված են հասկանալի գերմանացի բանաստեղծ, արեւելագետ-հայագետի «Հազար ու մեկ օր Արեւելում ուղեգրությունից»: Այս հրատարակման մեջ արդեն դրսևորվել են Ա. Արեղյանի թե՛ թարգմանչական ձիրքն ու հակումները եւ թե՛ հետաքրքրությունը արեւելահայ գրականության մոտ շրջանի սկզբնավորման, մասնավորապես Արեղյանի հանդեպ: 1905 թվականին Ա. Արեղյանը մեկնում է Սանկտ-Պետերբուրգ եւ աշխատում է Ասիական թանգարանում՝ **Նիկողայոս Մառի** ղեկավարությամբ: Ազգային հիմնավոր կրթությունը եւրոպական բարձրագույն կրթությանը զուգակցած հայ մտավորականը վերադառնում է տուն, ինչպես մի ժամանակ իր դասերի Արեղյանը կամ իր հորեղբայր Մանուկ Արեղյանը, Արեւմտեփ լույսը բերելով իր հայրենակիցներին: 1905-1919 թվականներին Ա. Արեղյանը Թիֆլիսում լծվում է մանկավարժական, բանասիրական, թարգմանչական եւ հասարակական աշխատանքի: Տարբեր դասասիրական դասեր են տալիս Արեղյանը Ներսիսյան դպրոցում, Հովհաննյան օրհորդաց վարժարանում եւ դեռ ավելի զինված զինված զինված զինված: Նրա մշակած մոտ մեթոդներով դասավանդվում են հայոց լեզու, գերմաներեն, կրոնի դասընթացները եւ աշխարհագրությունը: Ա. Արեղյանն անդամակցում է կուկասահայ մի ցարֆ կազմակերպությունների ու ընկերությունների վարչական մարմիններին, 1905-ից մտնում է ՀՀԴ ցարֆերը, թեեւ, ինչպես վկայել են ժամանակակիցները, եղել է «կուսակցական գործունե կեանքի հեռու» եւ գերծ կուսակցական ներդրությունից ու մոլեռանդությունից: 1900-ականների սկզբներին Ա. Արեղյանը գերմաներենից կատարած իր թարգմանություններով ձգտում է տարածել ու արմատավորել հայ իրականության մեջ գերմանական առաջավոր ցեսեսագիտական ու ֆաղափարտ մեթոդները: Այս ժամանակ լույս ընծայված նրա «Դեմոկրատիական ընտրություններ» գրքով ժողովրդավարության եւ ժողովրդավարական ընտրությունների մի ամփոփ ուսուցարան էր: Դա երիտասարդ հայ մտավորականի կատարած համարձակ քայլ էր մի այնպիսի ժամանակ, երբ Այսրկովկասում իշխող Ռուսաստանը դեռ նախ քան մեկ էր իր «արիւնքս բակցիայի մէջ»: Կարծելով, թե այնուհանդերձ Ռուսաստանը «գնում է դեղի մի մոտ կեանք, որի հիմքը միտի կազմի դեմոկրատիզմը», հեղինակն իր աշխատության մեջ անհրաժեշտ էր համարել եւրոպական փորձի հիման վրա ցույց տալ, թե ինչ է ժողովրդավարությունը եւ ինչպես միտի իրագործել ժողովրդավարական ընտրությունները: Խնդիրներ, որոնք այսօր էլ, ցավոք, ակալին չի հաղթահարել Ռուսաստանը...

1908 թվականին Ա. Արեղյանը ճամփորդում է Գերմանիայում, Բելգիայում, Հոլանդիայում, Շվեյցարիայում եւ Թուրիայում: Հաջորդ տարի Թիֆլիսում լույս է տեսնում նրա կազմած ուղեգրական բառարանը, որը դարձնում է մոտ 10 000 բառերի ցանկ եւ ուղեգրական կանոններ՝ գրված լինելով իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ հայերենի ուղեգրությունը սովորելու համար: Բազմիցս վերահրատարակված և ցայսօր գործածելի այդ աշխատանքը բարձր է գնահատել հայ մանկավարժության նախադաս **Ղազարոս Աղայանը**... 1907-1914 թվականներին Ա. Արեղյանը հրատարակ է հանում աշխարհագրության դասագրքեր եւ հարակից ձեռնարկներ: Արժեքավոր է հասկանալի նրա «Հայաստանի աշխարհագրությունը», որն ունեցել է հիմնական հրատարակություն եւ նույնպես արժանացել բարձր գնահատանքի: Հեղինակն այստեղ մանկավարժի ու գիտնականի հմտությամբ կարողացել է զուգակցել հայերենի երկրի մոտ եւ դասնական աշխարհագրությունը, ընդ որում, լինելով առաջինը, դասագրքի մեջ գործածել է զուգակցված բառեր: Ինչպես աշխարհագրության իր դասագրքում, իր կազմած բառերում եւս Ա. Արեղյանը ձգտել է միասնաբար ներկայացնել հին եւ նոր Հայաստանը եւ այս անգամ էլ «յաջողություն է ունեցել»: Հայաստանի անկախության հռչակումից հետո Ա. Արեղյանը գալիս է Երեւան եւ մասնակցում հանրապետության կազմավորմանը՝ ընթացելով հորհրդարանի անդամ: Հայաստանի խորհրդայնացումից հետո նա սեղափոխվում է Թիֆլիս, ապա՝ Կ. Պոլիս եւ նորից լծվում մանկավարժական, գիտական ու թարգմանչական աշխատանքների: Դասավանդում է Եսայան օրհորդաց վարժարանում: Դասախոսություններով հանդես է գալիս Կեդրոնական վարժարանում՝ խոսելով կովկասահայ մշակութային զարթոնքի, թատերի ու գրականության, այլեւ Հայկական բնագոյնի ու նրա հարստությունների մասին: Արդեն բավական խորացած լինելով իր նախասիրած դասնագրության մեջ, նա լուսաբանում է Դորմաշի (Տարսու) համալսարանի դերը ազգային վերածնունդի գործում, անդրադառնում է Արեղյանին, Նալբանդյանին, Գամառ Զաթիկային, Ահարոնյանին, Թումանյանին ու Խահակյանին: Կ. Պոլսում Ա. Արեղյանը վերահրատարակում է իր կազմած ընդհանուր եւ Հայաստանի աշխարհագրության դասագրքերը՝ վերածելով արեւմտահայերենի, թղթակցում է «Ճակատամարտ» թեր-

թին, որի տղարանից, նրա ընտիր թարգմանությամբ, 1922 թվականին լույս է տեսնում Կոմիտեի «Սուլամիթը»: Նույն թվականի աշնանը նա ընթացիկով վերջնական հանգրվան է գտնում Գերմանիայում: Այստեղ հանձն է առնում թարգմանությունների եւ ուսումնասիրությունների միջոցով գերման ժողովրդին ներկայացնել Հայաստանը, հայոց դասնությունն ու մշակույթը, ինչպես նաեւ՝ հայերեն թարգմանել գերմանական գրականության խոշոր հուշարձանները: 1922-1945 թվականներին Ա. Արեղյանը բնակվում է Բեռլինում: Մինչեւ 1924 թվականը վերադասարանվում է սեղի համալսարանում, որտեղ մի ժամանակ ուսանել էր: Հաջորդ տարի, նրա մի հիմնավոր դիմումի համաձայն, Պրուսիայի կրթության նախարարի հրամանով Բեռլինի համալսարանին կից Արեւելյան լեզուների սեմինարում բացվում է հայագիտության ամբիոն, որտեղ նա մասնակցում է հայերենի դասախոս: Նրա մեկ այլ դիմումի համաձայն 1928 թվականին Բեռլինի նորաբաց փողոցներից մեկը կոչվում է «Հայկական փողոց»: 1936-1945 թվականներին Ա. Արեղյանը դասավանդում է Բեռլինի համալսարանի արտասահմանագիտական (Auslandhochschule), ապա նաեւ փիլիսոփայական մասնաճյուղերում, դասնախոսում է մի ցարֆ հայագետ ու հայաբան գերմանացի մտավորականների... Ա. Արեղյանը երկար տարիներ շարունակ եղել է Գերմանիայի հայ գաղութային միության վարչության անդամ կամ նախագահ: Ընդամենը, երեք կտրված չի եղել մայր հայրենիքից: Վարել է արժանապատիվ 30 համես Լեփսիուսի հիմնադրած Գերմանա-հայկական միության փոխնախագահի դասընթաց: 1937-1944 թվականներին դոկտոր **Պաուլ Ռոհրբախի** հետ միասին խմբագրել է այդ միության տեղեկագիրը: Եղել է Գերմանիայի գրողների միության անդամ եւ թղթակցել է մի ցարֆ գերմաներեն թերթերի ու ամսագրերի, Հայաստանի եւ հայության մասին նյութերով աշխատակցել է նաեւ ավոր «Բոհեմա» հանրագիտարանին: Դեռեւ Արեւելյան լեզուների սեմինարում դասավանդելիս Բեռլինի, Ֆրանկֆուրտի եւ այլ ֆաղափարտ գերմանական մամուլի էջերում տղագրել է հոդվածներ հայ ժողովրդական ավանդույթների, բանահյուսության, աշուղների ու երգահանների (Կոմիտաս, Կարա-Մուրզա, Եկմայան) մասին: Անդրադառնալով իր նախասիրած թեմային՝ լուսաբանել է հայ-գերմանական մշակութային հարաբերությունները դորդասյան շրջանում, ներկայացրել է Հայաստանի գիտական հիմնարկները, միջազգային կապերը, Նանսենի ծրագիրը եւ այլն: Գերմանական դասագրքերից մեկում Ա. Արեղյանի թարգմանությամբ լույս է տեսել Հրաչյա Աճառյանի «Թումարիների կրոնը Պարսկաստանում» հոդվածը: Այդ շրջանում նա խորապես ուսումնասիրում է նաեւ ժամանակի հայ գրականությունը (Հայաստանի թե Սփյուռքի), գերմաներեն է թարգմանում հայ լավագույն գրողների երկերը (Բաժնիկի միջեւ Հայաստանը եւ ավելի նորերը): Թարգմանություններից որոշ մուծներ տղագրում է գերմանական մամուլում, սակայն նա կազմած «Հայկական դասնավածներ» գերմաներեն հասընտիր ժողովածուն (ֆունդամենտ դասնաված), ցավոք, այդպես էլ մնում է անտպ: Անտպ են մնում նաեւ հայ տարբերակի բանահյուսական նյութերի Ա. Արեղյանի գերմաներեն բազում թարգմանությունները...

Շարունակությունը՝ հաջորդիվ

ԳԵՂԱՍ ՍԿՐՏՉՅԱԼ

Դեկտեմբերի 7. արդեն 34 տարի...

Չմայած այս տարիներին Իրար ետեվից ավելացած մեր համազգային նոր ցավ ու կորուստներին, որոնք, թվում է, դեռ է արդեն հեշտ միայն մոլորակ է անցյալին թողած լինելին 1988-ի դեկտեմբերյան աղետի հիշողությունը, վերջինս վերադարձների ու ծանր մարդկային կորուստներ ունեցածների հոգում, սակայն, դրա ցավը շարունակում է անդաման մխալ, իսկ ամեն դեկտեմբերի 7-ի նորոգվել... Արդեն 34 տարի:

Դեկտեմբերյան ամեն այդ տարեկանը նաև առիթ է կամ դեռ է առիթ լինի մեկ անգամ ես անդրադառնալու, խորհելու, թե ինչու այն ժամանակ այդքան շատ եղան մեր ավերածություններն ու զոհերը, երբ, մասնագետների վկայությամբ, աշխարհում տարեկան տեղի է ունենում նույն ուժի 15 երկրաշարժ՝ ոչ նույնիսկ ողբերգական հետևանքներով: Պատճառների մասին, իհարկե, շատ է խոսվել: Դրանք էին ել այն ժամանակ տարածված սեյսմիկ բալկոնային արհեստականորեն դակաս հաշվարկվածությունը եւ շենքերը մինչեւ 7-8 բալկոնային

հաշվարկով նախագծված ու կառուցված լինելը (իսկ երկրաշարժն 9-10 բալկոնոց էր), եւ կառուցադրման տեղանքի գունասալին դայնամիկ տեղի ոչ բավարար գնահատվածությունը, եւ շինարարության որակը, եւ շենք-շինություններում հասկալիքային բնակիչների կատարած շինարարական ինքնակամ փոփոխությունները, եւ այլն:

Չեղբերակաբարձյան տարիներին, թվում է, այս ամենից բավականին գործնական հետևություններ են արվել եւ սեյսմիկ ռիսկի գնահատման ու շինարարական այլ նորմեր են գործել: Իր մեծությամբ աղետից ամենաշատ սուժած Գյումրի քաղաքն ու նաև Շիրակի մարզն այսօր սեյսմիկ անվտանգության սեսանկյունից համեմատաբար բարձր վիճակում են: Այս մասին խոսվեց տարեկանի միջոցով Սեյսմիկ դաշտանության հյուսիսային տարածաշրջանային կառուցող մասնագետների կողմից համայնադասարանում կազմակերպված «Գյումրի քաղաքում սեյսմիկ ռիսկը» թեմայով զեկուցման եւ աղետի ժամանակ հիմնական վարկականոնների ու-

սուցման ընթացքում, որոնց մասնակցեցին համայնադասարանի աշխատակիցներն ու համայնային ենթակայության կառույցների ներկայացուցիչները:

Ինչ տեղի կունենա, եթե, Ասված չանի, 9 բալկոնոց երկրաշարժ այսօր կրկնվի: Սեյսմիկ դաշտանության հիշյալ կառույցի գլխավոր փորձագետ, որոշեցուր **Սերգեյ Նազարեթյանի** գնահատմամբ, Գյումրիում կունենանք առավելագույնը 1000 զոհ (88-ի մոտ 17 000-ի փոխարեն), հասկալիքային քաղաքային բազմաբնակարան շենքերից 12-ում, որոնք 3-4-րդ աստիճանի վնասվածություն ունեն ու դեռեւս չեն ամրացվել:

Մայրաքաղաք Երևանում, ըստ վաստակաբան մասնագետի, ուժեղ երկրաշարժի դեպքում ավերածություններն անհամեմատ մեծ տարածքներ կընդգրկեն, որովհետեւ այստեղ հաշվարկված են մեծ թվով կարկասային բազմաբնակարան շենքեր, զանազան վթարային վիճակում: «Մեր ուժադրության կենտրոնում առաջին հերթին դեռ է լինի Երևանը», - մասնավորապես նշեց Ս. Նազարեթյանը, հավելելով նաև շրջակա մի քանի փոքր քաղաքների խնդիրը, որոնցում նույնպես խոցելի շենքեր շատ են: Ասել է թե՛ խնդիրներ դեռ ոչ չկան, եւ դրանք մոռացության մատնել չի կարելի:

Սեյսմականագ Դայանաս-

նում խորհրդային տարիներին շատ բարձրահարկ շենքեր էին կառուցվում, եւ դա, թվում է, ճիշտ էր: Լեռնակամուր, օրինակ, մեր ոչ մասնագիտական դիտարկմամբ, փլվեց անգամ հինգհարկանի շենքերի մեծ մասը, իսկ բառահարկերը համեմատաբար լավ դահլիճվեցին: Պրն Նազարեթյանի գնահատմամբ, սեյսմիկ գոտում բարձրահարկեր էլ կարելի է կառուցել, եթե դրանցում դահլիճված են շինարարական նորմերն ու ոչ մի հասկառուն խախտում չի արվել: Սակայն խնդիրն այն է, որ մենք շինարարական մշակույթի այդ մակարդակին դեռ չենք հասել:

Իսկ հենց երկրաշարժի հետևանքների վերացման հարցում էլ խնդիրներ դեռ կան:

Չեղբերակաբարձյան 7-ին Գյումրու Սք. Ասվածածին Յոթվեր եկեղեցում 88-ի աղետի զոհերի հիշատակին դասարագ մասուցվեց, իսկ քաղաքի կենտրոնի հրադարակամերձ «Ամենդ զոհերին, բարեգութ ըստերին» հուշարձանին (հեղինակ՝ **Տրիդ Սողոյան**) հոգեհանգստյան կարգից հետո դակներ դրվեցին ու ծաղիկներ խոնարհվեցին:

Չուրը մաքրող սարքի փորձարկումը դրական արդյունք է սվել

2018թ-ից Սեւանա լճում արձանագրվեց ջրիմուռների բուռն աճ. լիճը «ծաղկեց» Anabaena ցեղի կաղանկանաչ ջրիմուռներով: «Ծաղկման» երեւոյթները շարունակվեցին նաև հաջորդ տարիներին:

«Ծաղկման» երեւոյթների դեմ դայարելու նդասակով 2020թ-ից սկսվել են «Սեւանա լճի էվսրոֆազման մեխանիզմների հետազոտում», «ծաղկման» երեւոյթների բացահայտում եւ վերջինիս դեմ դայարի մեթոդների մշակում» նդասակային ծրագրի աշխատանքները: Աշխատանքներին մասնակցում են ԶԳ ԱԱ Կենդանաբանության եւ հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի, ԶԳ ԱԱ Երկրաբանության ինստիտուտի, Երևանի դեակական համալսարանի կենսաբանության ֆակուլտետի գենետիկայի եւ բջջաբանության ամբիոնի, ինչդեռ նաև «Բիոմիներալ» ՍՊԸ-ի աշխատակիցները:

Ֆիտոլանկոնային համակեցության հետազոտությունները ցույց սվեցին, որ Սեւանա լճում «ծաղկում» առաջացնում է հիմնականում Dolichospermum/Anabaena flos-aquae տեսակի ցիանոբակտերիան: Լիճի դիտակետի նմուշներում հայտնաբերվել են նաև Anabaena flos-aquae տեսակի հետերոցիսներ, որոնց քանակը մեկ լիտրում կազմել է մոտ 500000 բջիջ: Ակտիվացված ցեղիցներով ջրի մաքրում իրականացնելուց հետո լճի ջրում Anabaena flos-aquae

տեսակի ջրիմուռների բջիջներ կամ հետերոցիսներ չեն հայտնաբերվել:

Լճի ջրի գենաթունային եւ կանցերոգեն հասկոյությունների ուսումնասիրությունը ցույց է սվել, որ «ծաղկման» ժրանում լճի ջրում նկատվում է գենետիկական ազդեցության մակարդակի զգալի աճ: Գրանցվում է ամենաբարձր ռեցեսիվ մուտացիաների հաճախականություն, իսկ «ծաղկման» ժրանից հետո գենետիկական ազդեցության մակարդակը զգալիորեն նվազում է: Գիտնականներն օգտագործել են գենետիկական տես մարկերներ ցեղիի մաքրման արդյունավետությունը գնահատելու համար: Ցեղիիցով մշակված ջրի նմուշներում նկատվել է ուսումնասիրվող գենետիկական թես-մարկերների մակարդակի նվազում՝ չմշակված տարբերակների համեմատ:

Գիտնականների կողմից ստացված սվյալները վկայում են, որ Սեւանա լճի «ծաղկման» ժամանակ ցեղիի օգտագործումը որդես բնական սորբենտ նդասակահարմար է

լճի ջրի թունավորման մակարդակի նվազեցման համար:

Ծրագրի ժրանակներում ստեղծվել է լճի ջուրը ցիանոբակտերիաներից մաքրելու մոդելային սարք:Այն մշակվել է Ռուսաստանի Գիտությունների ակադեմիայի Զարակային գիտական կենտրոնի աշխատակիցների կողմից: Գիտնականների խումբը Սեւանա լճում փորձարկել է Սեւանի ջուրը կաղանկանաչ ջրիմուռներից՝ ցիանոբակտերիաներից մաքրող մոդելային սարքը: Ցեղիիցների օգնությամբ մոդելային սարքի միջոցով Լիճի հասկածում Սեւանա լճից կլանվել են վնասակար միկրոօրգանիզմներ, միկրոջրիմուռներ, ցիանոբակտերիաներ: Փորձարկումն իրականացվել է 2022թ հուլիսին՝ Սեւանա լճի «ծաղկման» երեւոյթների դրսեւորման ընթացքում:

Սարքի ստեղծման համար հիմք են ծառայել ծրագրի ժրանակներում իրականացված հետազոտությունները, որոնք կատարվել են Սեւանա լճի Լճաբանի, Սորաբանի, Լիճի լճախորներում: Չես-

զոզվել են Սեւանա լճի ջրի «ծաղկման» մեխանիզմները, կատարվել է ֆիտոլանկոնների տեսակային կազմի որոշում, քանակական ցուցանիշների գնահատում, զարգացման օրինաչափությունների բացահայտում: Իրականացվել է միջավայրից միկրոօրգանիզմների, միկրոջրի-

մուռների, ցիանոբակտերիաների կլանման եւ հեռացման նդասակով նդասակային սորբենտի ընտրություն, մանրէաբանական ցուցանիշների հիման վրա ջրի մաքրման արդյունավետության գնահատում: Կատարվել է լճի ջրի գենաթունային եւ կանցերոգեն հասկոյությունների գնահատում:

ՍՏԵՓԱՆ ԳՎԵՐԿԻՅԱՆ
Ռուսաստանի բնագիտության ակադեմիայի որոշեցուր

Դիմանկարների ցուցահանդես

Դեկտեմբերի 9-16-ը, «Թեբյան» կենտրոնում (հասցեն՝ Երևան, Խանջյան 50) կկայանա Զայասանի ժողովրդական նկարիչ, «Վահան Թեբյան» մրցանակակիր **Անասուի Ավեսյանի՝ «Իմ ժամանակի մեծերը»** խորագրով դիմանկարների ցուցահանդեսը: Ցուցահանդեսում կներկայացվեն Մարտիրոս Սարյանի, Սերգեյ Փարաջանովի, Երվանդ Քոչարի, Շառլ Ազնավուրի, Միլեդ Լեգրանի, Պարույր Սեւակի, Սերգեյ Դովլաթովի, Միխայել Թադևոսյանի, Վազգեն Առաջինի, Վիկտոր Զամբարանյանի եւ նշանավոր այլ արվեստագետների ու ստեղծարարների դիմանկարները: Բացումը՝ դեկտեմբերի 9-ին՝ ժամը 17:00-ին
ՆԱՅԱՍԱՆԻ ԹԵԲԵՅԱՆ ՄԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՌՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՎԵՐՅՈՒՄՅԱՆ
Չեռ.՝ 010 570 283

Service Civil International
Deutscher Zweig e.V.

HUJ
Voluntary Service
of Armenia

Թրեյնինգ-սեմինար

«Երիտասարդ լրագրողները հանուն ժողովրդավարության»

Երիտասարդ լրագրողների սեմինար-դարադրումները Եվրոպայում են

Եվրոպայի մասին հայտնիությունների ցի հանդիպել, հետևաբար այս հնարավորությունը որոշել է ոչ մի դեղմուն բաց չթողնել: «Բնադրական կարողությունների թեմայով դասախոսությունից, օրինակ,

յին մի ֆանի կայքերի անուններ փոխանցեց դասախոսը, որսեղից ղեկավարական ինֆորմացիա կարող են ֆաղել»,- մանրամասնում է Սոնան: **Ժենյա Արզարյանը** Մանկավարժական համալսարանի

հասկալիքները բնադրական կարողությունների մասին դասախոսությունն ու սեմինարի ղարեր սովորել հասկալիքներն են դուր եկել: Հայաստանում Ֆրանսիական ֆուլթեջի Մարտեթինգի ֆա-

Ավելի քան մեկ շաբաթ է, ինչ Երեւանի «Կադիսալ» հյուրանոցում մեկնարկել ու ընթացում է «Ժողովրդավարություն, խոսքի ազատություն, երիտասարդություն եւ կամավորություն» խորագրով 10-օրյա թրեյնինգ-սեմինարը: Այս օրերի ընթացքում ծրագրին մասնակցող երիտասարդները (նրանցից 8-ն, ի դեպ, Գերմանիայից են) Հայաստանի տարբեր բուհերի ժողովրդավարական ֆակուլտետների կամ բաժինների դասախոսների, ոլորտում աշխատող արհեստավար լրագրող-խմբագիրների ու այլ մասնագետների դասախոսություններն են լսում, գիտելիք ստանում, նրանց փորձին ծանոթանում: Դասախոսություններից զատ նույն հարկի տակ ամբողջ երիտասարդները նաեւ ճանաչողական այցերի են մեկնում, հայկական երգ ու դրամատուրգի, գերմանացի երիտասարդները հայերին, իսկ հայերը գերմանացիներին իրենց երկրի խոհանոցի հետ են ծանոթացնում եւ այլն:

Արփինե Վեֆյանը, որ Հայ-նուսական համալսարանի ժողովրդավարական ֆակուլտետի 4-րդ կուրսի ուսանող է, ամփոփելով սեմինար-թրեյնինգի մեկ շաբաթն ասում է, թե բոլոր այն սոցիալիստները, որ ունեին մինչեւ սեմինարի մեկնարկը, միանշանակ՝ արդարացի են:

«Այս օրերին լսած դասախոսություններն բավական հետաքրքիր էին եղել: Հասկալիքները հոգեբանության դասախոսությունն են հավանել, որի ժամանակ իմենքս հասուկ սխեմա ենք գծել ու դարձել, թե անհատի որ տեսակին ենք դասակարգում: Կարեւորում են նաեւ սեմինարի շաբաթներում հայտնաբերված լավագույն նյութերը տրամադրելու մրցույթը: Հետևաբար ամեն բան ղեկ է անեն, որ ժյուրին նաեւ իմ գրածին հավանություն տա, ու իմ անունը նույնպէս «Ազգ» թերթում հայտնվի»,- ասում է Արփինե:

Դայանա Խողերյանը նույնպէս Հայ-սլավոնական համալսարանի ժողովրդավարական ֆակուլտետի 4-րդ կուրսի ուսանող է: «Նոր գիտելիքներ, նոր ծանոթություններ, նոր էնոցիաներ այսպէս կամփոփելի մեր մեկ շաբաթվա առօրյան: Մեծ փորձ ունեցող դասախոսներն իրենց գիտելիքներն են փոխանցել, ոլորտի նրբերանգներին ծանոթացրել, ինչը սկսնակ լրագրողի համար շատ կարեւոր է: Անչափ ուրախ եմ, որ այս սեմինարին նաեւ գերմանացի կամավորներն ու ուսանողներն են մասնակցում, ու շատ հաճելի էր տեսնել, թե ինչպէս են

Նրանք ժողովրդավարական հայկական դրամատուրգի սովորում: Դա նշանակում է, որ նրանց հետաքրքրում է մեր մշակույթն ու կենցաղը, եւ, հուսանք, որ Գերմանիա վերադառնալուն ղեկ իրենց շաբաթանու կղատեն հայերի ու Հայաստանի մասին»,- նշում է նա:

Աննա Շորերն արդէն մի ֆանի ամիս է, ինչ Հայաստանում է: Այստեղ նա կամավորություն է անում, ու մոտ 7-8 ամիս էլ մնալու է այստեղ: Այս ամիսների ընթացքում հայերեն բառեր, արտաստություններ, իհրակե, սովորել է՝ «բարեւ ձեզ», «ո՞նց եմ», «լավ եմ», «ո՞րն է ֆո սիրած գույնը» եւ այլն: Գերմանուհին մինչեւ սեմինարին մասնակցելը լրագրողական այրֆան էլ ծանոթ չի եղել, իսկ թրեյնինգը լավ առիթ է ոլորտի հետ առնչվելու համար: Հայկական դրամատուրգի սովորելու մասին էլ ասում է, որ այն իրականում հեշտ է, բայց, միաժամանակ, հավելում՝ շատ ծանր են հետաքրքրական:

Ալյոնա Հարթման դասախոսությունների մասով երկու կարեւոր բան է առանձնացրել. դրանցից առաջինը կլիմայի փոփոխությունների ազդեցության մասին լրագրողական դասընթացում տեղ գտնող նորություններն են: «Երկրորդն այն է, որ սովորելի մտածել, թե ինչպէս կարելի է գրել տղազիր մամուլի համար: Զանգի որ ռադիոյում են աշխատում, ռադիոյի լեզվին ու ոճին տիրապետում են: Հուսամ, այժմ նաեւ թերթի համար գրել էլ կսովորեն»,- ասում է սեմինարի շաբաթներում Գերմանիայից Հայաստան ժամանած Ալյոնան: Ինչ վերաբերում է հայկական դրամատուրգի, ապա նշում է, որ դժվարանում է դրամատուրգի սովորել, ֆանի որ շատ ծանր են այրֆան էլ հեշտ չեն:

Սեմինարի մասնակցներից է նաեւ գործող լրագրող, «Քաղաքացու ձայնը» մեդիա հարթակի լրագրող **Սոնա Խլոյանը**: Անցնող մեկ տարի ընթացքում նմանատիպ դաս-

կուլտուրայի ֆակուլտետի հեռուստառադիո լրագրողական բաժնի 4-րդ կուրսի ուսանող է: Նա նույնպէս հասկալիքները հոգեբանության դասախոսությունն է հավանել, որի ժամանակ դասախոսի հետ մեկտեղ սխեմա են գծել, ու մասնակցներից յուրաքանչյուրը փորձել է դարձել իր իսկ անհատականությունը: **Միլենա Մաչյանը** ցավով է նշում, որ Երեւանի ղեկավարական համալսարանի ոչ թե ժողովրդավարական, այլ Կենսաբանության ֆակուլտետի ուսանող է: Որոշել է փոխել մասնագիտությունն ու լրագրող դառնալ: «Իսկ գիտելիքներ ձեռք բերելու, ոլորտին ա-

կուլտետի ուսանող, սեմինարի մասնակցից **Սովետա Զոլսման** ուսանելուն զուգահեռ նաեւ կամավորություն է անում: Հայաստանի ուսանողական ջոկատների հանրաղեմական Հարթ-Կամավորական աշխատանքների ծառայության միջոցառումները կամավորական մի ֆանի ծրագրերի է մասնակցել թե Հայաստանում, թե՝ Հայաստանից դուրս՝ Գերմանիայում: Ինչ վերաբերում է սեմինարին, ապա Սովետը վստահեցնում է, որ դրա կազմակերպիչներն ու դասախոսները անում են հնարավոր դասախոսություններն ինտերակտիվ, ընդհանուր մթնոլորտն ու միջավայրն էլ դրական, չձանձրացնող դարձնելու համար:

Կամավորական աշխատանքներով հետաքրքրված է նաեւ Հայ-նուսական համալսարանի Լեզուների ֆակուլտետի 4-րդ կուրսի ուսանող (44-օրյա դասընթացի մասնակց է) **Արթուր Զուլիպյանը**: Երկու անգամ Գերմանիայում է սեմինարի մասնակցել, առաջիկայում էլ Խոտանի կենտրոնի մոտից կամավորության թեմայի հետ կապված սեմինարի մասնակցելու: Թրեյնինգի մասին էլ ասում է, որ հասկալիքները հոգեբանության մասին ու «Ազգ» թերթի խմբագիր Հակոբ Ավետիսյանի կարողացած դասախոսություններն է հավանել:

Սեմինարի մասնակցներից հետ ամենօրյա շփման մեջ գտնվող, սեմինարի դասընթացավար **Աննա Բարիկյանը**, որ Հայաստանի ուսանողական ջոկատների հանրաղեմական շաբաթվա լրագրողական անդամ է, շեշտում է՝ երիտասարդների ստացած գիտելիքները ոչ ֆորմալ դասընթացների, խաղերի միջոցով են փորձում ամրադնել: «Օրինակ՝ մերձեցնող խաղեր ենք կազմակերպում, որ երիտասարդներն ավելի հեշտապարհ ինտերակտիվ մեկը մյուսին: Ու կեցցեն մեր հայ ուսանողները, որ միանգամից ընկերացան գերմանացի երիտասարդների հետ ու օգնեցին նրանց ինտերակտիվ մեր միջավայրին»,- նշում է մեր զրուցակիցը:

Մարիտա Միխայելյանը Բրյուսովի անվան ղեկավարական համալսարանի Լրագրողական բաժնի ուսանող է: Նրան

նոր գիտելիքներ ձեռք բերելի: Սովորելի՝ ինչպէս ճիշտ լուսանկարներ անել, էլեկտրոնա-

Բարկեն Սիմոնյանի հայ-սերբական դասկերները

Այս օրերին հորեյանական է բանաստեղծ, թարգմանիչ, հրատարակագիր, Հայաստանում Սերբիայի դասվավոր հյուրասոս **Բարկեն Սիմոնյանի** համար: Լրացավ նրա ծննդյան 70-ամյակը:

Հոկտեմբերին Բարկեն Սիմոնյանը հրավիրված էր Սերբիա՝ մասնակցելու «Սմեդերեյան բանաստեղծական առում» լուրջապահի ամենամյա միջազգային փառասոցին, որի օրգանակներում «Սիջորեականներ» մասնաճյուղով լույս է տեսել նրա բանաստեղծությունների «Աղոթք» երկերը (հայերեն-սերբերեն) ժողովածուն, որը բարձր գնահատական է արժանացել գրաքննադատների ու փառասոցի կազմակերպիչների կողմից:

Փառասոցից զատ նա մասնակցել է նաև Բելգրադում անցկացվող գրի ամենամյա միջազգային տոնավաճառին, որտեղ հանդիպումներ է ունեցել հրատարակիչների, գրողների ու թարգմանիչների հետ, համագործակցության դաշտերի վերականգնումը ձեռք բերել: Բելգրադյան ազգային հեռուստաընկերության հրավերով նա երկու հարցազրույց է սվել, խոսել է հայ-սերբական գրական ու մշակութային կապերի, ինչպես նաև իր գրական ու թարգմանական գործունեության մասին:

Երևան վերադառնալով՝ Ավետիսի Իսահակյանի անվան Կենտրոնական գրադարանում օրեր տեղի ունեցավ հանդիպում բանաստեղծի հետ: Նա առաջին անգամ չէ, որ հյուրընկալվում գրադարանում: Այստեղ նա բազմիցս կազմակերպել է գրական-մշակութային երեկոներ, զբերել ընդհանուր խոսակցություններ, Սերբիայի Հանրապետության դեսպանությանը նվիրված ցերեկույթներ, մաս-

նակցել գրադարանի կազմակերպած միջոցառումներին: Այս անգամ նա հյուրընկալվել էր գրադարանում իր հորեյանի առիթով, որի ընթացքում հնչեցին Սիմոնյանի մասին ժամանակակիցների խոսքերը, նրա բանաստեղծությունները, թարգմանությունները սերբերենից հայերեն և հայերենից սերբերեն, նաև երգեր գրված նրա խոսքերով:

Իր բացման խոսքում գրադարանի տնօրեն, ՀՀ մշակույթի վասակավոր գործիչ **Հասմիկ Կարադեյանը** սիրով ու ջերմությամբ խոսեց հորեյանի մասին, բարձր գնահատեց նրա ազգանվեր առաքելությունը: Սիմոնյանին հասցեագրված տնօրենի ուղերձում ասված է.

«Հարգարժան Բարկեն Սիմոնյան, Ձեր վասակը մեծ է, գործը՝ նվիրական...»

Դուր այն համեստ ու անխոնջ մշակույթ է, որ ամեն մի նոր գրքով մի բուն բարություն, կամ, հայրենասիրություն, ուժ ու կրոն է հաղորդում ընթերցողին: Կյանքով, եռանդով ու ծրագրերով լի մարդ, որ կարողացել է ստեղծել, ամրադրել հայ և սերբ ժողովուրդների միջև բարեկամական,

մշակութային կամուրջ՝ բազմաճյուղ լինելով մաթեմատիկոս լի նրանց դասնական ճակատագրին:

Երևանի Ավ. Իսահակյանի անվան Կենտրոնական գրադարանի տնօրենության է բազմաճյուղ ընթերցողների անունից ընդհանուր և մեծ ջանքերով 70-ամյակի առիթով: Մաղթում են Ձեզ հարատևություն, առողջություն, արեւոտություն և ամենայն բարիք»:

Յերեկույթին ներկա էր Հայաստանում Սերբիայի Հանրապետության արակառ իրազար դեսպան, ֆիլիպ **Տասյանա Պանայոսովիչ-Տվետկովիչը**: Նա հիացմունքով խոսեց գրողի անցած ստեղծագործական երկարամյա արգասավոր ուղու և դասվավոր հյուրասոսի գործունեության մասին՝ բարձր գնահատելով Բարկեն Սիմոնյանի գրական վասակը և մեծ ավանդը հայ-սերբական հարաբերություններում: Սերբիայի կառավարության, արտաքին գործերի նախարարության, դեսպանատնի իր անունից անձամբ նա ընդհանուր կապերում հայտնեց հորեյանի այն ծավալուն գործունեության համար, որն իրականացրել է Բարկեն Սիմոնյանը անցած 47 տարիների ընթացքում:

Յերեկույթի ընթացքում բանաստեղծությունների ընթերցումները համեմվում էին սերբական մարական երգերով, Բարկեն Սիմոնյանի մասին հայ և սերբ անվանի մշակութային գրառումներով:

Ավանդույթի համաձայն, հորեյանական ցերեկույթի ավարտին Բարկեն Սիմոնյանը ընթերցեց Եղիշե Զարեմի «Ես իմ անուն Հայաստանի» բանաստեղծությունը իր թարգմանությամբ՝ սերբերեն:

ՀԱՄԱԿ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Իմաստաբանական բառարան Գունավոր կենդանիներ

Սեր կենցաղում կենդանիների զբաղեցրած տեղն այնքան զգալի է, որ անհնար է դրանց հետ մեր կյանքի առօրյա շփոթը չհամաձայնեցնել:

Օրինակ, սարքեր ազգերի մոտ դժբախտության ավետիչ համարվող ՍԵՎ ԿԱՏՈՒՆ, երբ հասում է ճանապարհ, անախտությունների դասձառ է դառնում: Բայց սոխակը անվիրով ու անկապկապ, առանց որեւէ մեկին շահություն դասձառելու, շարունակում է հասել մարդկանց ճանապարհներն ու գերծմնալ անվանարկող դիտարկումներին:

Նույն չարաբաս հասկանիցն է վերագրված նաև ՍԵՎ ՇԱՆԸ՝ «դժոխային շուն» կեղծանունով և գերբնական հասկություններով օժտված առաստելական արարածին, ում համաճարաված է, ըստ ավանդույթի, հսկել դեղի մահացածների աշխարհի սանոդ մուտք կամ զբաղվել մոլորված ոգիների որսով:

Քանի որ ՍՊԻՏԱԿ ԱԳՈՎԱՆԵՐԸ բնության մեջ փչեց են հանդիպում, ուսի դրանք դարձել են մասնացույց անելու առարկա, ցուցադրելու այնպիսի վարք ունեցող անձանց, որոնք սարքերվում են մյուսներից: Ի դեպ, «սոխակ ազգավ» բառակաղակցության փոխարեն իրանցիներն օգտագործում են «սոխակաճակաս կով» արտահայտությունը: Սոխակ գույնի ճակատ ունեցող այդ կենդանին արտասովորության հակասական խորհրդանիշ է, որը հաճախ կաղված է օրգոմաշի կողմից չհասկացվածության և օտարացման հետ:

Իսկ աղվեսների աշխարհում ՍԵՎ ԱՂՎԵՍԸ, ընդհանրապես իր հագին եղած թանկարժեք մուտեսակի, դարձել է հազվագյուտ աղբյուրների ու հազվադեպ երևույթների խորհրդանիշ, որի կիրառելիության ասիճանը մեզանում օր-օրի աճում է: Իսկ Իրանում հազվագյուտ աղբյուրներից առանձնանում է «սեւ գույնի սիսեռը», որը շատ օգտակար հասկություն ունի ոչ ցանկալի մարդկանց անորոշ հասցեով ուղարկելու, հետևաբար նաև՝ «ցրելու» համար:

Սեւ գույնի կենդանիների շարքում, աղվեսից բացի, դասվավոր տեղ ունի նաև ՍԵՎ ՋԻՆ: Հայ դասական մասնագրությունից մեզ հայտնի բանաստեղծության «Հեծալ արի արայն Արաւելս ի սիւան գեղեցիկ» տղում թեւ ՋԻ բառն օգտագործված չէ, սակայն արհամարհ փառասիրությունից գիտենք, որ Հայոց թագավորը հազիվ թե ձիու փոխարեն սեւ ավանակ կամ սեւ ջորի մսեր: Այդ դասձառով էլ ենթադրում ենք, որ մեր դասական դասական օրգանում ՍԵՎ ՋԻՆ ունեցել է նույն մշակութային կապերը, ինչ այսօր մեր բարձր դեկավարության համար ունի 90 մլն դրամ արժողությամբ սեւ գույնի BMW 750Li xDrive LCi դասի արարողակարգային լուրս ավտոմեքենան: Իսկ բախտի թախտին մսած օրիորդների աչին այսօր սոխակ կամ սեւ ձիու փոխարեն, ավելի շատ ցանկացած գույնի լուրս ավտոմեքենաների դեկին մսած արհայազմների ճամփին է:

Հայ ժողովրդի բանահյուսական կենցաղում և, մասնավորապես, հրաւաղասում հեփաթեմում առկա են ԿԱՐՍԻՐ ԿՈՎԻ դասական մեքենաների հետքեր, որից էլ մեր լեզվում հաստատում տեղ է զբաղեցրել «կարմիր կովը կաշին չի փոխի» թեւավոր խոսքը, որը, ինչ-որ տեղ (հեռու կովերից) համազոր է «թուրք մնում է թուրք» արտահայտությանը:

Բնականաբար, թյուրֆական ցեղերի համար ոչ մի կենդանի այդքան հարգի չէ, որքան ոչ-խարը: Դրա դարձ աղագույցը 14-15-րդ դարերում Առաջավոր Ասիայում Կարա-կոյունյունների (թյուրք. qara «սեւ» և qoyun «ոչ-խար», բառացի՝ «սեւ ոչխարավորներ»), փչվորական ցեղերի միավորման և ԱԿ-Կոյունյունների (թյուրք. aq «սոխակ» և qoyun «ոչ-խար». սոխակ ոչխարավորներ) ցեղաղետության անվանումներն են:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԱՐԵՆՅԱՆ

Կրթությունը ժամանակի մարտահրավեր

«Դպրոցում հավաքի կրեդիտներ ու ընդունվիր համալսարան առանց քննության», այս նախադասությունը նմանվում է Երևանյան սուրբ Երեմյայի կաթողիկոսների աննախադեպ գեղեցիկ գովազդի մեկնարկին:

Ըստ նոր օրինագծի՝ ավագ դպրոցում այս ուսումնական տարի երկրորդ կիսամյակից ասիճանաբար կներդրվի կրեդիտային համակարգ: Բավարար կրեդիտներ ունենալու դեպքում 10-12-րդ դասարանի աշակերտը հնարավորություն կունենա առանց քննության բուհ ընդունվել:

ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի տեղակալ **ժամնա Անդրեասյանի** խոսքով՝ փորձարկման առաջին փուլում ծրագիրը գործելու է բուհերի ենթակայությանը գործող դպրոցների և Տավուշի մարզի ավագ դպրոցներում:

«Սովորողները կկարողանան կրեդիտները օգտագործել հորիզոնական և ուղղահայաց հարթություններում: Հորիզոնականում, օրինակ, հնարավոր կլինի կրեդիտները հանրակրթական դպրոց բերել: Ուղղահայաց հարթությունում էլ նախատեսվում է, որ դպրոցի կրեդիտները կարող են հաշվառվել իրենց կամ բուհում ընդունվելու դեպքում ժամանակ կամ արդեն ուսումնառության ընթացքում», ասում է փոխնախարարը:

Այսպիսով, երբ աշակերտը դպրոցում սովորում է գրաբար, աղագ ընդունվում է բանասիրության ֆակուլտետ, կարողանում է նաև այդ

կրեդիտը բերել համալսարան և բուհում ուսումնառության օրգանում ազատվել սվյալ դասընթացից:

«Օրինագծում կան մի շարք անհամադասախանություններ: Օրինակ՝ եթե դիմորդը իր հետ կրեդիտ է բերում համալսարան, այս դեպքում նա համալսարանում ազատվում է սվյալ առարկայի դասընթացից, աղա ինչով է լրացվելու այդ բաց մնացած 80 րոպե, կան արդյոք հանրակրթական դպրոցը կարող է աշակերտին տրամադրել այն գիտելիք, որը համադասախանում է համալսարանական չափորոշիչներին», և մեզ հետ զրույցում ասում է 28-ամյա **Աննա**:

Ըստ e-draft.am կայքում տեղադրված տեղեկության, նախագծի հիմնական նդատակն է սովորողների բարձրագույնը և անցումը հանրակրթությունից նախնական, միջին մասնագիտական և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ ավելի դյուրին դարձնելն է, ինչպես նաև զարգացնել կրթական միասնական միջավայրի համագործակցությունը հանրակրթական ուսում-

նական և արտադրողական այլ կրթադասիարակչական ուսումնական հաստատությունների միջև:

«Նախագիծը ենթադրում է, որ դպրոցը դեռ է կազմի կրթական ծրագիր, որի բովանդակությունը կհամադասախանի բուհի սվյալ առարկայի կրթական ծրագիրն ու բովանդակությանը: Արդյո՞ք կկարողանան մշակել, օրինակ, փիլիսոփայության մի մոդուլ, որին բուհը կասի՝ շատ լավ է», ասում է Մանկավարժական համալսարանի դասախոս **Արթուր Բաղդասարյանը**, աղա ավելացնում. «Իմ կարծիքով՝ դժվար թե բերի հավասարության, որովհետև հայտնի դպրոցները նորից կմշակեն իրենց մոդուլները, դրանք կձանաչվեն, իսկ սովորական դպրոցները կկարողանան մշակել այնպիսի մոդուլներ, որոնք բուհերի համար ընդունելի լինեն»:

Այս հարցին այլ տեսանկյունից մոտենալիս կարելի է նաև հաշվի առնել կոռուպցիոն ռիսկերի բարձրացումը, սակայն առավելադեպ դեպք է կարելու, թե ինչնանով այն կնդատի ուսուցման որակի բարձրացմանը:

Բոլորնայն համակարգ, մեկ բուհ, մեկ մասնագիտություն, ՊՐ աշեստ, կրեդիտային համակարգ հանրակրթական դպրոցում. նոր սերունդ coming soon:

ՀԱՄԱԿ ՄԵԼԻՔՈՐՅԱՆ

ԳԵՂԱՍ ԸՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Երկչոս... միլիոնատերեր

վաստիացումը, թե կենսաթոշակները սեղաններից միջինը ու՞ք հազար դրամով բարձրացել են, որից 3000 դրամն ուղղակի եւ 5000 դրամն անկանխիկ առեւտրից հեծվածարի ստեղծում, ընդամենը լավագույն ցանկությունների ոլորտից են, քան ինչ կենսաթոշակառուների բացարձակ մեծամասնությունը կվկայի, որ իրենց շուկայում առաջինը չգիտեն անգամ մեկին, ով օգտվել է այդ գործընթացից: Մեր մարդիկ սա հարց ու խնդիր չեն էլ դիտարկում, այլ ընդամենը՝ իրենց սիրած առևտրային փորձ, քան ինչ գործընթացում ընդգրկված 18 բանկերից ընդամենը 4-ում հայտնվելու համար հարկավոր է սոցիալաբանության սարածախային մարմին այցելել, որոշակի գրագրության եւ աշխատակիցների հետ առնչվել ու նման վիճակներում հայտնվել: Անուշտ հետեղներ էլ կան, ինչ-որ թվերի աճ կա, միայն դարձ չէ, թե երբ հեծվածար ստացողների քանակը կկազմի, ասեմք, կենսաթոշակառուների 20 տոկոսը, մի 100 հազար մարդ: Թե ուր կհասնեն այդ ընթացքում մեզանում գները, դարձ չէ ոչ մեկին, ոչ ՀՀ ԿԲ-ին, ոչ էկոնոմիկայի ու սո-

ցիալական ոլորտների նախարարներին: Իսկ որ դրամի կաճն, անգամ աննախադեմ, երկնստելու հարկ չկա: Մարդիկ իրոք աննախադեմ ֆայլեր են դիտում, ասեմք ֆանդում-ավերում են սասնամյակներով իրենց փայտաշառձ... խաղողի այգիները: Եթե ինչ-որ մեկն այն բանավոր խոսքի ստեղծում ասեք, թե ես չհավաստիմք, քան ինչ գործընթացը, ամենայն դաժանությամբ, դասկարծվում է հեռուստատեսությամբ: Արմավիրցի մարզային դատարանն էլ զլխահակ նշում է, որ այգին անհատի սեփականությունն է, որտեղ մեկի միջամտություն հնարավոր չէ ակնկալել: Կարծես արդեն մոռացվել են, որ սարիներ առաջ խաղողագործությունից հրաժարվել էին ոսկեվազգիները, գրեթե վերացել այս մոտի մեծակումը, այն փոխարինել էին ելակով, բավարարելու առաջ շեյխերի դահլիճը: Տարիներանոց այստեղ հասկալից են այն է, որ չնկատելու տարածք մի ամբողջ ոլորտում տիրող այսօրինակ գործընթացները, ՀՀ կառավարությունը շարունակում էր խաղողագործության անվարան աջակցությունը, ոչ հարուստ բյուջեային միջոց-

ներից ոլորտի համաֆինանսավորումը: Նկատեմք նաեւ, որ Ղրիմի սարածից Ռուսաստանի դաշնությանը միավորելուց հետո, ուր խաղողի զգալի այգիներ ու բերք կա, մասամբ նվազեց երկրի գինու ներմուծման խնդիրը: Եվ հարցը՝ ինչո՞ւ համանման գործընթացները լրջագույն չեն ֆինանսավորվում, հնչում է իմ մարտաբար: Պատճառը թերեւս դարձ է. ՀՀ առաջնահերթությունները ստորադասվում են բիզնեսի օգուտներին: Այն ամենը, ինչ կարելի է մեծակել-արտադրել հայոց հողերում, բերվում է դրսից, դաստնայա դասախանութների այն արդարացումներով, թե այլոց մոտ ամեն ինչ առավել մասշտաբի է, չխոսելով դրանց որակի խնդիրը: Հիմա նաեւ ակտիվ ֆինանսավորում է դարձել հողերի տուրք 50 տոկոսի չեզոքումը: Նշեմք, որ 1 բնակչի հաշվով ՀՀ-ում վարելահողը 1400 հառակուսի մետր է, կայացած գյուղը ունեցող երկրներից շատերում 600-700 ֆմ, եվրոպական որոշ երկրներում՝ վերջինիս անգամ կեսը: Դրանցում դարձապես գանազանում են իրենց բնակչության առաջնահերթությունները, հետո միայն մտածում այլոց հաճույքները բավարարելու մասին: Մեծ թե փոք բոլոր դեպքերում հարցը հարցադրվում են մասնավորապես կառավարություններում, դրանց զգալից էական ծավալներն օգտագործվում են անասնակերի նպատակով: Արդյունքում՝ կողմերը առավելագույն կաթնամթալություն են ապահովում, խոզերը՝ մասսալություն: Տեսեմք ինչ գին են միսն ու կաթը Ավստրալիայում, որը վերցրել են երկրի սուպերմարկետների գովազդային թերթիկներից:

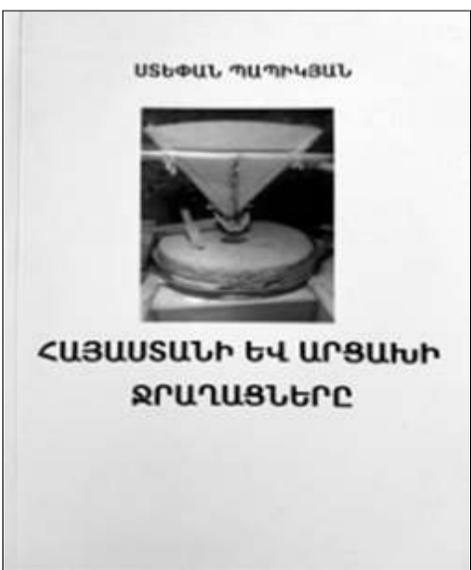
Այցելեցի բնակության մուսակա սուպերմարկետներից մեկը, ծանոթացա գներին. կաթի լիտրի գինը սկսվում է 480 դրամից, որը 1.2 եվրոյին է համարժեք, այն հասնում է մինչեւ 1000 դրամի, 2.5 եվրոյի: Խոզի մսի գինը էապես բարձր է նկատում դասկերվածից, այն մեծամասնում է դարձաբար, քան զվիճակագիրները նշում են երկրում մսի արտադրության նվազման մասին: Բնական է, այս դայանմաններում չի հիշվում ու խոսվում խելացի անասնազուցից ու սոսնադանոցային մոթից, աճող գների վրա ինչ-որ ձեռով թե միջոցներով ազդելու ֆայլերից ու հնարավորություններից. տուկայական հարաբերություններն անձեռնմխելի են, դրանց կողմով անգամ անցնել չի կարելի, հայաստանցիները դա դարձավոր են հասկանալ ու լռելյայն համակերպվել, այլապես այլ մեզ չեն ների: Ի՞նչ հետևություն անել այսօրինակ գործընթացներից: ՀՀ ճնշողությամբ կայացած մասնագ ու շատերում են վերականգնել գյուղատնտեսության նախարարությունը, կան ՀՀ առաջնահերթությունները հիմնավորելու ջանքերով, երրորդները բարձրացնում են ոլորտային դաստնայների դասախանութային հարցը, կան նաեւ այլ առաջարկներ: Տարիներանոց կորեմ թե ցավալիորեն չկա դրամի գնում ֆինանսավորում են մարկետի ցանկություն, որը խնդիրներից խոսափելու արտադրություն է, զլխացավանք չստեղծելու միջոց: Մինչեւ է՞րբ, դարձապես միլիոնատերեր՝ աշխատավարձերի առումով: Հուլիսի սրվեմք: 29.11.2022թ

Գիրք Հայաստանի եւ Արցախի ջրաղացների մասին

Լույս է տեսել անվանի գիտնական, Հայկական էներգետիկական ակադեմիայի հիմնադիր նախագահ, բազմաթիվ ակադեմիաների անդամ, Ռուսաստանի բնագիտության ակադեմիայի դոկտոր, «Ազգ»-ի աշխատակից Ստեփան Պառիկյանի «Հայաստանի եւ Արցախի ջրաղացները» գիրքը: Գրքում ներկայացվում է Հայաստանի եւ Արցախի ջրաղացների դասակարգումը սկզբնավորումից մինչեւ մեր օրերը: Բերված են հարուստ սկզբներ եւ վերլուծություններ կառուցված Հայաստանի եւ Արցախի ջրաղացների զարգացման հետ: Գրքում տեղ է գտել նաեւ աշխարհի ջրաղացների վերաբերյալ տեղեկատվություն: Գիրքը նախատեսվում է ոչ միայն գիտնականների, ուսանողների եւ հասկալից սկզբնական բնագավառի մասնագետների համար: Տրագրվել է ՀՀ ԳԱԱ Ս. Զոթանյանի անվան ճնշողության ինստիտուտի գիտախորհրդի որոշմամբ եւ Հայկական էներգետիկական ակադեմիայի գիտախորհրդի երաշխավորությամբ Գրքի դասախանութային խմբագիրն է՝ ճնշողության դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ Ս. Զոթանյանի անվան ճնշողության ինստիտուտի սնտեզի Պավել Հարությունյանը: Գիրքը գրախոսել է ճնշողության դոկտոր, դոկտոր, ԵՊՀ-ի ամբիոնի

վարիչ Ատոս Մարկոսյանը: Նա մասնավորապես գրում է. «Հայաստանի եւ Արցախի ջրաղացները» աշխատությունը հեղինակի երկար սարիների աշխատանքի արդյունք է: Հեղինակը օգտագործելով բազմաթիվ աղբյուրներ՝ գրել է ջրաղացների դասակարգումը սկզբնավորումից մինչեւ մեր օրերը: Հավաքվել է հսկայական թվով փաստաթղթեր եւ այլ նյութեր, որոնք դասակարգման, ճանաչողական եւ իմացաբանական տեսակետից մեծ օգուտ են ներկայացնում: Ս. Պառիկյանը դեռեւս չի մեծակել անձնական արխիվում զգնվող բազմաթիվ վավերագրեր: Այն անսարակույս կօգտագործվի հետագա աշխատանքի համար: Անուշտ, ծանր եւ շատ դասախանութային գործ է կատարվել:», Բեղիմակը հիմնավորում է, որ ջրաղացների օգտագործման դարաշրջանում կմեղմանա սկզբնական սարածաղացում ոչ միայն էներգետիկական եւ դարձաբար անվտանգությունը, այլեւ կլուծվեն բնագիտական, զբոսաբանության եւ սարածաղացային այլ հարցեր: Ուսումնասիրությունները վկայում են, որ ցանկալի է սկզբնական շրջանում նոր տիպի ջրաղացներ կառուցել Արցախում, ՀՀ Ծիրակի եւ Սյունիքի մարզերում: Արցախում ներկայումս ակտիվացվող ջրաղացներ չկան: Բեղիմակը գալիս է հետեւյալ եզրահանգմանը.

1. Վերականգնել հին ջրաղացները կամ հին ջրաղացների տեղում տեղադրել հուշաբար (օրինակ՝ Երեւան ֆաղաֆում):
2. Կառուցել մի քանի նոր ջրաղացներ համադասախանութային ճանաչողական լուծումներով եւ դրանք օգտագործել զբոսաբանության համար: Այն կարող է դառնալ յուրօրինակ կամուրջ հին եւ նորի միջեւ:
3. Կատարված վերլուծությունները վկայում են, որ ջրաղացների կառուցումը անհրաժեշտ է իրականացնել հասկալից Հայաստանի այն սարածներում, որտեղ մեծակվում են հացահատիկ: Այն հնարավորություն կսա ճանաչողական ծախսերը հասցնել նվազագույնի:
4. Հայաստանի ռազմավարական կարեւոր նշանակություն ունեցող վայրերում ունենալ ժամանակակից ջրաղացներ: Այն հնարավորություն կսա լուծելու ճնշողական, բնագիտական, ֆաղաֆական, էներգետիկ անվտանգության բազմաթիվ հարցեր: Հարկ է նշել, որ Ս. Պառիկյանը հեղինակ է ավելի քան 200 գիտական աշխատությունների եւ բազմաթիվ մեծագույնությունների: Նրա գիտական աշխատանքները դեռեւս խորհրդային սարիներին ներդրվել են Մոսկվայի էներգետիկական դպրոցում եւ բազմաթիվ կազմակերպություններում: Նա համաշխարհային մեծ ճանաչման արժանացած վասակաշատ գիտնական է:

2019 թվականի հուլիսի 17-23-ը Հոնկոնգում (Չինաստան), այնուհետեւ Մոսկվայում, Եվրոպական մի շարք երկրներում տեղի ունեցած գրքի միջազգային հեղինակավոր ցուցահանդեսներում Ս. Պառիկյանի գիտական աշխատանքները մեծ հետաքրքրություն ներկայացրեցին եւ լայն արձախանք ունեցան: Նա ՀՀ ԳԱԱ կողմից գիտամակալարական բազմաթիվ եւ բեղմնավոր գործունեության համար դարգեւատրվել է դասկարգով: 2017թ. Արցախի էներգետիկայի զարգացման գործում ունեցած ծանակալից վասակալի համար դարգեւատրվել է ԱՀ-ի դասակալի դարգեւատրվել է «Երաշխագիտություն» մեղալով:

«Չենք, ռազմական սպառազինությունը խանութում շարված չէ, որ փողը տաս, վերցնես»

ՄԵՎԼԵՆ ՎԱՐՊՈՒՅՅԱՆ

Ռուս-ուկրաինական ներկա դրությունում օգտագործվող սպառազինության հիմնական մասը, մասնավորապես՝ ծանր սպառազինության, խորհրդային, ռուսական արտադրության սպառազինություն է: «Ազգ»-ի հեռուստացիան նման քննարկ է հայտնում ռազմական փորձագետ **Կարեն Վրթանեսյանի** ու հավելում՝ այդ սպառազինության զգալի մասն ալյեւս չի արտադրվում:

«Չինաստանցիներ կան, որ 60-ականների կամ ավելի վաղ ժամանակների արտադրության են: Դրանք, ճիշտ է, միջին ռուս-ուկրաինական դասերում առկա են, որոնք տեղափոխվել են (մասնավորապես նախկին Կարմիր զորքերի սպաները) հսկայական քանակությամբ դեպքերում էին, բայց այդ ամենը ինչն այժմ արագ սպառվում է»,- ասում է Վրթանեսյանը:

Նրա փոխանցմամբ՝ այժմ ՆԱՏՕ-ն ու մասնավորապես Միացյալ Նահանգներն աշխարհի սարքեր երկրներից փորձում են սպառազինություն գնել Ռուսաստանից մասնավորապես իրենց համար: Նույնը՝ զենքի ձեռք բերելու գործընթաց, նաև Ռուսաստանն է անում, որովհետև, բացառում է մեր զուգակցը, խորհրդային ժամանակներից մնացած ու անծայրածիր թվացող դեպքերում անգամ սպառվում են: «Ըստ ԱՄՆ հետախուզական ծառայության ներկայացրած տվյալների՝ Ռուսաստանն այժմ մարտի դասում ավելի շատ է զինամթերք ծախսում, քան հասցնում է արտադրել: Ու բնական է, որ այս իրավիճակը լուրջ խնդիրներ է ստեղծելու ոչ միայն Ռուսաստանի եւ Ռուսաստանի, այլև Հայաստանի համար»,- ներկայացնում է փորձագետը:

ՄԵՎԼԵՆ ՎԱՐՊՈՒՅՅԱՆ

«Կիզիլեվա». թուրքական նոր «բայրաբարը»

Թուրքական «Բայրաբար» ընկերության սեխնիկական գծով սնուրեն **Սեյդուկ Բայրաբարն** վերջերս անձամբ է հեռանում «Բայրաբար» ընկերության նախագահն ու արդեն իսկ կյանքի կոչած անօդաչու թռչող սարքի փորձարկմանը: Ըստ թուրքական լրատվամիջոցների, «Կիզիլեվա» անվանումը (թուրքերենից թարգմանաբար՝ «կարմիր խնձոր») ստացած նոր ԱԹՍ-ն կարողացել է հաղթահարել թռիչքային բոլոր փորձություններն, ինչին նաև սեղանային ու օտարերկրյա փորձագետ-մասնագետներն են հեռանում: Թուրքական ադաբյուրների փոխանցմամբ՝ «Կիզիլեվա»-ների արտադրությունն այժմ մոտ է ձայնի արագությանը, բայց անօդաչուի արագությունն առաջիկայում ղեկավարվում է գերձայնային մակարդակի հասցով: Նշվում է, որ անօդաչու թռչող սարքը կարող է մինչև 15.5 տոննա ծանրություն կրել կամ սեղանափոխել, ինչպես նաև՝ իր վրա օդ-օդ, օդ-ցամաք ու այլ սեսակի իրիզներ կրել:

Այս իրադարձությունը մեզ՝ հայերիս, համար հետաքրքիր է ու առանձնահատուկ է այնքանով, որ հասկալի է 2020-ի 44-օրյա ու 2022-ի սեպտեմբերյան մեկօրյա դրությունների (եւ, առհասարակ, վերջին ժամանակների բոլոր սեսակի ռազմական էսկալացիաների ժամանակ) ադաբյուրական կողմը մարտի դասում հասկալի է «Բայրաբար» սեսակի անօդաչու թռչող սարքերի միջոցով է կարողանում առավելության հասնել: Թուրքական արտադրության ԱԹՍ-ներն ասես սեղանափոխ անձրեղի դաս են թափվում զինվորականների վրա՝ մեկին ոսից, մյուսին ձեռքից, երրորդին էլ կայմից զրկելով: Եվ այժմ, փաստորեն, մեր վայ-հարեւանները մեզ վրա «գործողվող» ԱԹՍ-ի նոր՝ աշխարհի, սեսակն են արտադրում: Իսկ դրանից ոչ միայն զգուշանալ, այլ նաև լավ ուսումնասիրել ու դեմն առնելու համար բայլեր մշակելու մասին մտածել է ղեկավարը:

ՄԵՎԼԵՆ ՎԱՐՊՈՒՅՅԱՆ

Ցավոք սրագիկոմեդիան Եւրոմայակում է

ՄՈՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դասնագիտության դոկտոր, դրոֆեսոր

Գաղտնիք չէ, որ Հայաստանում ստեղծված ներկա դժվարագույն կացության արմատները խորն են եւ շատ հեռուց են գալիս: Սակայն դրանք ավելի առաջադիմական ու սեսանելի երեսուն են հասկալի վերջին 150-ամյա դասնական իրադարձությունների եսնախորհի վրա դիտարկելիս:

Գրականագիտական բառադասարան արտահայտված՝ Մեծ սերունդների սցենարով գրված «Հայկական հարց» անունով սրագիկոմեդիան սկսվեց 150 տարի առաջ՝ 1878 թվականին: Այդ խաղարկային ստեղծագործությունն աշխարհի հզորների համար Օսմանյան հիվանդ ու մեռնող կայսրությունից հյուսիսի դասարաններ դուրսից համար սկզբում շատ զբաղիչ դարձավ: Ու թեև հետագայում՝ սարածաբանները ստեղծված իրավիճակներին համադասարան, երբեմն-երբեմն սարքեր դերակասարներ, իրավիճակներ, զույներ ու երանգներ ստացավ, սակայն հիմնական բովանդակությունը երբեք չփոխվեց, ընթացավ եւ Եւրոմայակում է հայ ժողովրդի համար հիմնականում ողբերգական երեք արարներով: Դրանք են՝

1. Սան Ստեֆանո-Բեռլին առաջին արար. սկսվեցին դիվանագիտական-խաղարկային առաջին գործողությունները, աննախադեռ վառ հույսերով ու ակնկալիքներով ոգեւորված հայությունը հաճույքով կույ սվեց իրեն մեծված խայծը, ազատագրական անհմաս ու ողբերգույս դոկտրինայի դասարանի դուրս եկավ, իր ուսերի վրա սահմանադրություն ու երիթուրական հանրադասություն բերեց, իսկ այդ ամենն ավարտվեց Հայոց մեծ եղերունով:

2. Իր իսկ արյան հոսից շփոթված եւ Մեծ սերունդների շայլ խոսումներից դարձյալ շայլացած հայ ժողովուրդը ներանվեց երկրորդ՝ 1918-1920 թթ. անկախության վերականգնման դասարանի, դրա կորուստի, հուսալման, կործանման ու լիովին բնաջնջման եզրին հասած արարի մեջ:

3. 1920-1990-ական թվականների խորհրդային երանելի դարարի, անակալական եւ ուրակական աննախադեռ թռիչքների, Հայրենիքի եւ Սփյուռքի Եւրոմայակական զարգացման, դրանց կալերի սերացման, ազգային արժանադասարանի վերականգնման, արդյունաբերության եւ գյուղատեսության, գիտության, մշակույթի, գրականության, սպորտի աստարտներում լուրջ ձեռքբերումների, ավել կամ դակաս մակարդակներում գործոն դարձալու եւ օտարներին հիմնականում չհավասալու երրորդ արար:

4. 1990-ականների վերագարթոնի, օղից անկախություն ստանալու, Արցախյան հաղթանակների, ղեկակալության կերման անհաջող

փորձի, ալանթալանի, աղորհի հարսացման, ժողովրդի եւ ղեկակալ ունեցվածքի յուրացման, փրախրակալ օլիգարխիայի ձեւալորման, չղատարաբանված հանգստության, կեղծ ընտրությունների, խաբերությունների ու ինֆնախաբերության, երեկվա վախկոկ ու կոպել չհնացող ազերիներից ցավալի դարսությունների, ղեկակալության կորուստի իրական սղառնալիքի, Մեծ սերունդների փողալական շղատրոսյուն կրկին վերադարձի, նրանց սին խոստումների եւ միայն բանավոր օգնելու, բացի իրական մեղավոր ինֆներս մեզ, այլ աջ ու ձախ բոլորին մեղադրելու շղատարձի ցայտ Եւրոմայակվող չորրորդ արար:

Իսկալիս, դասնությունը կրկնվում է: Մեր ընթացիկ հետագիծն էլ կրկնվալիքներում էր դասկեր է, հիասթափությունների անալի օվիանոս: Օրինակ՝ հարյուր տարի առաջ մեր բարեկամ Մեծ սերունդները Մերով 160 հազար փառակալի կիլոմետրանոց Հայաստան խոսացան, իսկ արդյունում՝ 10 հազար փառակալի կիլոմետրանոց Ալեքսանդրապոլ ստացան: Վերջնադրոմն էլ համազգային կորուստը կիլոմետր, եթե բացարձակալիս իր իսկ Եւրոմայակից ելնելով «գործին» չմիջամեք Բոլշեվիկյան Ռուսաստանը եւ Հայաստանից մնացած փերանները չփրկեր: Փաստ է, որ հենց այդ փերանների հենմով հարուստ ու զարգացած երկիր կերեցին: Այո, առանց վարանելու շեշտում ենք, որ նույնիսկ ԱՄՆ-ի նախագահ **Վուդրո Վիլսոնի** մարդասիրական փայլերն ու իրավարար վճիռը մնացին թղթի վրա եւ իրալիս մեր փերանները փրկվեցին ռուսական սվիններով, այլալիս մեր «բարեկիրթ» հարեւաններն ուղղակի վերջնակալալիս կիլոմետրն մեզ:

Ինչպես Պարույրաձեւ սեսությունն է իրավալիս դարգաբանում՝ դասնությունն չնչին փոփոխություններով կրկնվում է: Սակայն ցավն այն է, որ այս անգամ մեր ռազմավարական դասնակից, ամբողջ աշխարհին իր դեմ հանած եւ Ռուսաստանի «զբաղված» Ռուսաստանը մեմակ է մնացել, սաստիկ թուլացել է եւ ստիված սարածաբանում իր վաղեմի եւ մշակական հակառակորդ Եւրոմայակի հետ դիվանագիտություն է խաղում, շատ ավելի զգուշավոր է դարձել, իսկ մեմ էլ նրա հանդեմ մեր անկալուն դակավածով ամեն օր կրակի վրա յուղ ենք լցնում:

Ներկա փոլուն ինչ ղեկ է ամենք հարցը սանջում է յուրալանչյուր նորմալ հայ մարդու: Սակայն երբ դասնական լրահոլից սեղեկանում ես, որ վերջին 9 ամսում դարսված, բազմալանակ գոհեր ու խեղվածներ ունեցող Հայաստանում գրեթե ամեն օր ՉԼՄ-ներով ավելի շատ երեսուն են Երողաններն ու Ալիեւները, նրանց մեջլիսները, Բալուն ու Սամբուլը, փան հայկականը, որ հունվարից-հոկտեմբեր Հայաստանում չորս միլիարդ ԱՄՆ դոլարի խաղարկույներ են կա-

սարվել, իսկ սեսուրաբայան մեկ օրում 9 միլիարդ ՀՀ դրամի գնումներ են արվել ու ամանորյա տոնածաղի եւ լուսավորման համար 700 հազար ԱՄՆ դոլար է վառնվել, ուղղակի շնչահեղձ ես լինում: Հասկանալական է նաև այն, որ իբրանությունների բոլոր մակարդակների ներկայացուցիչները ժողովրդի մուծած հարկերի հալիս ամեն օր ու անընդհատ շղառնում են սարքեր երկրներում, փող-մեղր խոսքեր լսում, ուրախանում դրանցով եւ իրենցից գոհ մնում: Իսկ իրականում ոչինչ չի փոխվել բացի թերեւս այն, որ զլալիստ-սոլիսերիները դուրսն-մակրոմներ են դարձել: Այսինքն՝ 150 տարի առաջ հնարված սրագիկոմեդիան Եւրոմայակում է:

Անկալիս մասնագիտությունից գրեթե բոլորն այսօր գրող ու փողալագեք են դարձել, փորձում են ստեղծված կացությունից դուրս գալու ելք գնել, ինչ-որ կերպ օգտակար լինել, իսկ շատերն էլ, հասկալիս սոցցանցերում, խեղճներին ինչ փշուր է գրում են: Այնինչ, Արթուրյանի հետ Եւրոմայակվող հիբրիդային անգիլում, սառը եւ սալ դասերազմի (որը ցանկացած դակի կարող է բալանան վերածվել) դայանմեքում հարկավոր է լարել ուժերը, վերածվել ռազմական ոգնու եւ հակազդել բոլոր նրանց, ովեր կփորձեն մեզ վնասել: Ինչպես նաև հետեւել Ռիկսթոն Չերչիլի այն խորհրդին, որ ոչ ոք երբեք չի հասնի իր ուզածին, եթե սկսի ամեն հաչող շան վրա փար մեքել եւ չալիագանց զգույս գործել, մաներել եւ ձեռնդակի մնալ ինչպես ընդգծված թեմանմալ հրահրելուց, այնպես էլ լավ թե վառ մեր բոլոր հնարավոր դասնակիցներին գուր սեղը խրսեցնելուց: Հարկավոր է սթափ գնահատել իրավիճակը, եւ այն դեմքում, երբ մեր հակառակորդները սահմանամերձ սարածներում ուժի են արդիական գնատեսակների ցուցադրմամբ զորավարություններն են անում, անընդհատ կասարելագործում իրենց բանակներն ու սղառագիտությունը, մեմ եւս խելի գանք ու լուսառաս տոնածաղ ու հրադարակներ զարդարելուն զուգընթաց եւս կասարելագործենք մեր անվանագուրթյան միակ երաշխավոր բանակը: Ժամանակն է եւ անհրաժեշտ նաև վեր կանգնել բոլոր սեսակի մեղադրամբ-արդարացումներից, չվստահել հասկալիս մեր ներսում բուն դրած սղազգային ու արդարեւական կեցվածք որդեգրած նյութադաս սարատեսակ գրանակներներին, թղթալիս սեսուլիսակ ու չգիտեմ էլի ինչ կեղծ հիմնավորումներով սարալիեղկվածությունը: Ի վերջո հարկավոր է ընթանել, որ Հայրենիք իսկալիս վսանգի մեջ է, որ վսանգված է նաև Սփյուռքի գոյությունը, փանի ու Հայաստան խաղարկային չիլնելու դեմքում ուղղակի ողջ հայությունը կվերածվի անկառավարելի լուղացող մալի, որը սոլորաբար հանդիմում է սարատեսակ խոսքերի եւ խոսակվում է...

Տրամանասարը...

Ժամացել է մեծական դարգեւների: Գնդապետ Ղազարյանն իր կերպարով միշտ ձգտում էր հաղթանակի, ձգտում էր լինել առաջինը ամեն հարցում, թե՛ ուսումնառության եւ թե՛ զինվորական ծառայության մեջ: Դեռ այս հաղթողի բնավորությամբ էլ նա գնաց իր սրբազան դարձը կատարելու, իր ետեւից սանձելով բազում հայրերի, որոնց եւ խիզախության, եւ անձնագրի ֆայլերով է, որ...

ցելու համար: Դրամանասար լինելուց բացի առաջին հերթին տղաների համար եղել է ավագ ընկեր, տղաների խորհրդասու:

Անձնվիրաբար ծառայությունը իր սեփական հայրենիքին, հող ու ջրին անձնացողով ընկալող չէր կարող Ազգային հերոսին չհամարել դեռ ինքի վերջին արձանը: Թե ով է զինվորականը, զինվորականը չէր կարող չլինել զինվորականը՝ կյանքի մասին՝ ասելով, որ զինվորականը ֆառի դարձ կարծիք մարտի է, ում ուսերին հայրենիքն է բազմած: «Զինվորականը մարդ է, որից միշտ վառողի հոտ է գալիս, զինվորականը նա է, որը կռվում է ծիծաղն աչքերի մեջ, եւ վերջապես զինվորականը նա է, որը գնդակահարում է մահը»:

Զինվորի կյանքով աղոթելու կյանքը երբեք չէր հայտնում հրամանասարը ընկալված 44 օրյա ժամանակների ընթացքում՝ մարտադաշտից իր վիրավոր զինվորին դուրս բերելու:

2021 թվականի հունվարի 27-ին Հայաստանի նախագահ Արմեն Սարգսյանը Հայրենիքի դասակարգության եւ անվտանգության առաջնությունը գործում մասնագետ բացառիկ ծառայությունների, մարտական գործողությունների ընթացքում ցուցաբերած անձնվիրության եւ արիության համար Թաթուլ Ղազարյանին հետմահու շնորհել է Հայաստանի ազգային հերոսի կոչում եւ դարգեւարել Հայրենիքի ժամանակով:

ՄԵՏՈՒՑԻ ԳՆԱԾՅՈՒՄՆՆԵՐ ԳՊՄՏ-ի լրագրության 2-րդ կոսրս

Մարտիրոս Բաղայանի միջավայրն իր ներկայանակն է

Նոյեմբերի 28-ից դեկտեմբերի 4-ը Հայաստանի Նկարիչների Միությունում կայացավ Մարտիրոս Բաղայանի «Իմ միջավայրն իմ ներկայանակն է» կոլաժների ցուցահանդեսը: Բաղայանի շատ խորհածուստ մտածելակերպը կյանքի սարքեր երեւույթների շուրջ՝ ակնհայտորեն ի հայտ է գալիս նրա ստեղծագործություններում: Օրինակ, ազգային ողբերգությունները նա արտահայտում է համարակարգորեն, բայց եւ զգացվում է, որ արվեստագետին ավելի հասուն է իր արվեստով կյանքի առավել ուրախ եւ հաճելի տալիս (բարություն, մեղեդի, կարոտ, գաղտնի) փոխանցելը: Նկարչի մոտ առկա է նաեւ ազգային սարը: Իրար վրա կառուցված շենքեր, հայկական սարագով կերպարներ, Բանանց գյուղի մայրական կերպարանավորումը, ինչն մոռացված խաղեր ու ավանդույթներ: Զգացվում է նաեւ նկարչի սերը երաժշտության հանդեպ («Մեղեդի» շարք), նաեւ իսրայելական իրականության նկատմամբ: Իսկ Միության երկրորդ հարկն ամբողջովին զբաղեցնող նկարչի բազմաթիվ իմպրովիզացիաներն այս ցուցադրության սիրեն են: Տարբեր սրամարտություններով, սարքեր նյութերով (մեխեր, եպիդասցոներին կողեր, մկրասներ, վրձիններ, դանակներ, ձկան զլխիկներ, փայտե հաճիկ) ու արտասովոր, հաճախ՝ արտառոտ հորինվածքներով այդ կսավները ակամայից դեմֆիլ ժողի (իսկ որոշ դիտողների մոտ՝ անզուտոյ ֆրիջ) են բերում:

Տավով, արվեստասերին շատ կարճ ժամանակ սրվեց նկարչի ստեղծագործություններով հիանալու համար, բայց հոգ չէ, քանզի արդեն հաջորդ սարվա սկզբին, հնարավոր է, արվեստագետը հանդես գալու մի ցուցադրությամբ, ինչի նա սիրով կստանան:

ՆՈՒՇԱԿՆԵՐ ԳՐԱՑՅՈՒՄՆԵՐ

Թվում է՝ Սեւառ գյուղը դար ու ավելի հերոսների դավաճան չի ունենում... Բարձրացնում, արծվի նման հսկում էր հայրենի սահմաններն ու բնօրրանը: Թաթուլ Ղազարյանի նման հայրերին, հայրենասեր ու դասավանդող հրամանասարը չէր կարող ապանջալուր չլինել հողի կանչին:

Թաթուլ Լավրենսի Ղազարյանը ծնվել է 1978 թվականի մայիսի 25-ին: 1995 թվականին Սեւառի դպրոցում ավարտելուց հետո ընդունվել է Մոսկովի Մեխնիկայի անվան ռազմական վարժարան, այնուհետեւ ուսումը շարունակել է Վազգեն Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանում: 2010-2012 թվականներին սովորել էր Մոսկվայի ռազմական համազորային ակադեմիայում, հետագա տարիներին ծառայել է Հայաստանի զինված ուժերի սարքեր գործառնամ (Մեխրաբ, Վարդենիս, Կողբ): 2018 թվականից եղել է Իջևանի գործնապի հրամանասար: Բազմիցս ար...

Հայաստան աշխարհը դեռ աղոթում է: Թաթուլ խազարյանը որդեգրել էր մի սկզբունք՝ հրամանասարը միշտ դիմ է բարձր զինվորի առջևից եւ ոչ թե հակառակը: Տղաների հրամանասարը ամեն դեպքում էր զիջարկուն ծառայության խորհային լինելը, եւ ոչ մի անգամ ջանք չէր խնայում այն հայրենիքին ճիշտ եւ արժանի մատու...

Նոր հրատարակություն

2022 թվականի ընթացքում ՀՀ եւ ԻԻՀ միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման 30-ամյակին նվիրված կազմակերպվել են մի շարք միջոցառումներ: Այդ օրոցանակներում նոյեմբերի 19-ին Թեհրանում ՀՀ դեսպանությունում տեղի է ունեցել Վահագն Աֆյանի հեղինակած «Դիվանագիտական բառարանի շնորհանդեսը»: Գրքի հրատարակիչն է Ֆարիդ Ահմադին: Օրերս էլ Թեհրանի հայոց թեմի առաջնորդ Ս. Սեդուհ արք. Սարգսյանը ընդունել է «Իրանահայ ջրան-

կարիչներ» վերնագրով գրքի հեղինակ Ամիր Դավուդիփուրին եւ «Ա.Մանուկյան» բանգարանի ճնշում Ալիս Շահնուրայանին: Պարուն Դավուդիփուրը Սրբազան Հորն է նվիրել իր

հրատարակած «Իրանահայ նկարիչներ» գրքից եւ Միսա Շահբազյանի նկարչության նմուշների գիրք-ալբոմից մեկական օրինակ:

«Իրանահայ նկարիչներ» վերնագրով գրքում ներկայացվում են իրանահայ այն ջրանկարիչները, որոնք իրենց ներդրումն են ունեցել իրանի ժամանակակից գեղանկարչության ասպարեզում: Գրքի նյութերը հավաքել եւ տպագրության է դասարանել Ամիր Դավուդիփուրը: Գիրքը հրատարակվել է հայերեն, դարսկերեն եւ անգլերեն լեզուներով:

ԿԱՐԵՆ ՄԿԵՏՅԱՆ

Հայուհին՝ չինական մշակույթի տարածող

Չինական news.cn դորտալն անդրադարձել է 30-ամյա Ալեքս Հակոբյանին, որը սովորական ներկայացումների միջոցով դասնում է չինական մշակույթի մասին: Սովորական թասրոնի հայազգի երկրպագուն որդես բեմ օգտագործում է իր ձեռնով դասարանված մեծ տուփը, լուսավորման համար՝ լամպ, իսկ որդես է կրան՝ սոփսակ թուղթ: Նա համարացանց է ներբեռնել սովորական ներկայացումների մի ֆանի շեսահոլովակ ու դրանով զբաղվել օգտատերերի ու շահապետների: Ըստ նրա՝ սովորական ներկայացումը չինական միջերի, առաստեղների, դասնության եւ մշակույթի մասին դասնելու հրաշալի միջոց է:

լաբանությամբ. «Դրանք իհաստանջ են, հմայիչ եւ իմաստությամբ լի»: Երկար ժամանակ որոնել է դասնումի յուրահասուն եւ նոր միջոց, որդեսգի իր հավաքած ժողովրդական հեփիաթները հաղորդակից դարձնի մարդկանց: Չինաստանի հյուսիս-արեւմուտում գտնվող Սիան քաղաքի թանգարանում դիտելով սովորական ներկայացում՝ Ալեքսան հասկացել է, որ ուզում է հենց այդ արվեստով զբաղվել: Սակայն եթե սովորական փյունիկներն ավանդաբար դասարանվում են կենդանիների կաշվից, Ալեքսան օգտագործում է թուղթը, որից զգուցորեն սիլուետներ է դասարանում: Ալեքսան բազմաթիվ դիտողներ ունի նաեւ Հայաստանից, իսկ Նյան քաղաքի մասին նրա ներկայացումը ցուցադրվել է հայկական հեռուստատեսությամբ: Այժմ

նա նոր դասնություն է հորինում՝ ինչնված ինչ չինական ժողովրդի վրա: «Երբ իմ չինարենը բավականաչափ բարելավվի, եւ շեսահոլովակներ կնկարահանեմ հայկական առաստեղների, ավանդազույցների եւ սովորույթների մասին ու իմ երկրի մշակույթը կներկայացնեմ չինական լաարանին», - ասել է Ալեքսան:

Անգլերենից թարգմանեց ԱՇՈՏ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԷ

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ Հրատարակության LU տարի Հրատարակիչ «ԱՅՐԱՆ ԹԵԶԵՅԱՆ» սոցիալ-մշակութային հիմնադրամ Երևան 0010, Եզնիկ Կողբացի 20/3 e-mail: azgdaily@gmail.com www.azg.am Գլխավոր խմբագիր ՅԱՆՈՒՐ ԱԻՏԻՏԵԼԱՆ Հավատարմագրված (գովազդ) հեռ. 010 582960 Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի Թերթի միջերի ամբողջական թե՛ մասնակի արտատրամները տպագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրության գրամու համաձայնության խստի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրականության մասին օրենքի: Նիւթերը չեն գրախուսում ու չեն վերադարձան: